

ਪੰਜ ਸੁਆਲਾਂ ?

1. ਸੰਗਰਾਂਦ ਕਿਉਂ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
2. ਛੋਟੇ ਸਿਮਰਨੇ ਦੇ ਮਣਕੇ, ਕਿੰਨੇ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?
3. ਵੱਡੀ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕੇ, ਕਿੰਨੇ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?
4. ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ 108 ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
5. ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ, ਕਿੱਥੇ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ-ਭਾਵ ਕੀ ਹਨ ?

ਲਖਕ : ਇੰਜ਼. ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ)
ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਗਲੰਡ ਤਸਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਗੁਰਾਗ (ਚੌਥੇ ਵਾਲੇ)

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਪਬਲਨ (ਪੰਥਾਲੇ ਵਾਲੇ)

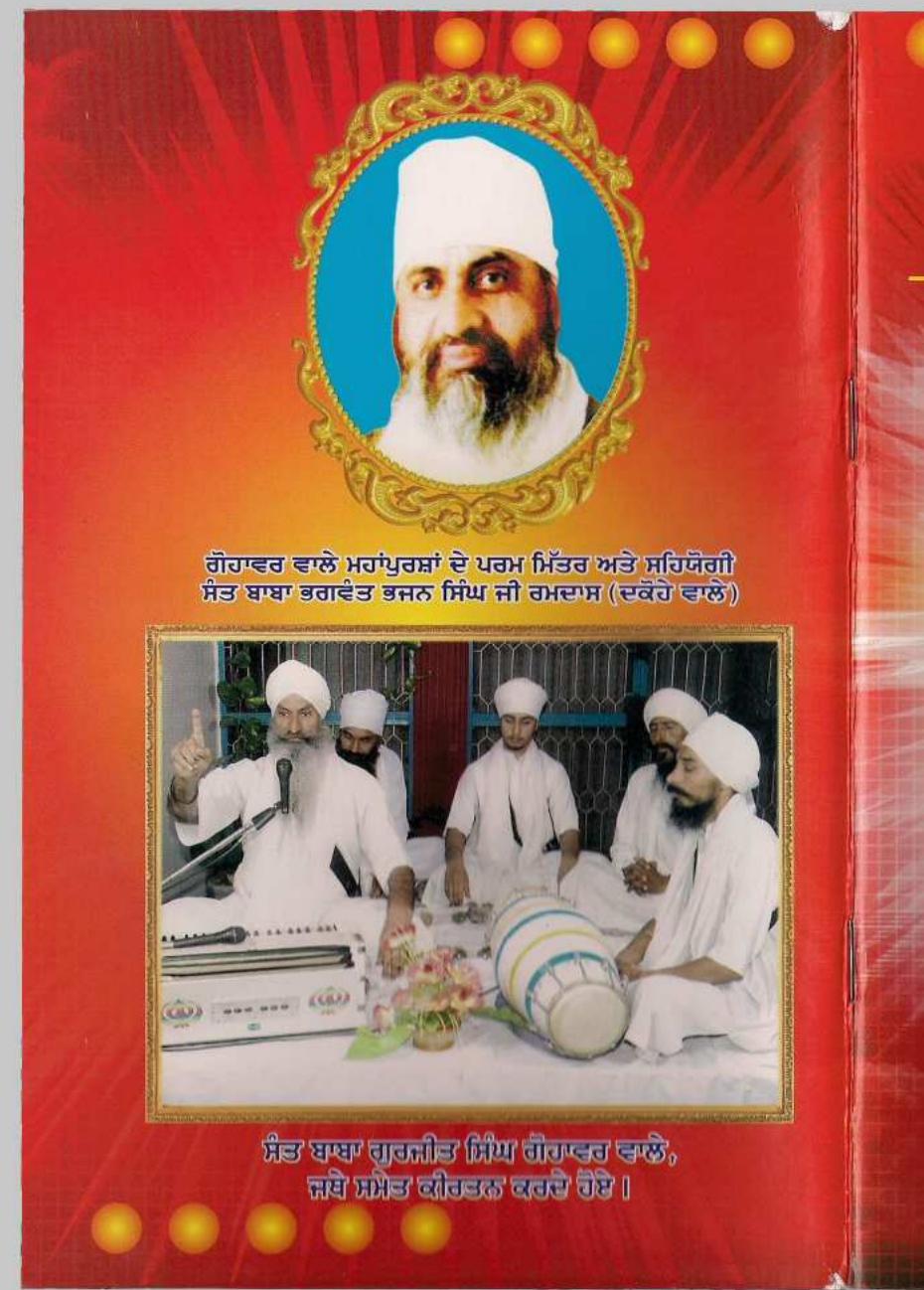
ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਫਗਵਾਚਾ (ਰਤਵਾਚ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ)

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਧੁ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਫਗਵ (ਸੰਗਾਰੂ ਵਾਲੇ)

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰੀ ਟਿੱਬਾ ਸਾਹਿਬ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਾਲੇ)

ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ, ਮਨਮਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ
ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਦੇ ਗੁਮਰਾਹਕੰਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਹਿੱਤ, ਇਹਾਂ
ਪੁਸ਼ਟਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਹ-ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ, ਤਨ-ਮਨ-ਧਨ ਦੁਆਰਾ
ਅਣਖੱਕ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਕਾ ਕਾਰਜ ਤਿਨ ਹੀ ਕੀਆ ਮਾਣਸੁ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ਰਾਮ ॥

ਪੰਜ ਸੁਆਲ

ਲੇਖਕ :
ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ)

ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ ਐਮ.ਏ. ਸੰਗੀਤ (Vocal)
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ ਗੋਹਾਵਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਫਿਲੌਰ
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ (ਪੰਜਾਬ) ਭਾਰਤ
ਫੋਨ : 01826-261341
ਮੋਬਾਈਲ : 94174-71608

ਪੰਜ ਸੁਆਲ

© ਸਭ ਹੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਆਗਿਆ ਕੋਈ ਨਾ ਛਾਪੇ।

ਲੇਖਕ : ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ) ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ

ਪਹਿਲਾ ਐਡੀਸ਼ਨ ਅਗਸਤ, 2009

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :

ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮਪਾਲ ਸਿੰਘ M.A., B.Ed.

B.A. Music (Vocal)

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ :

ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ

ਭਾਈ ਬੀਰ ਸਿੰਘ M.A.

ਕੋਟਾ 50/- ਰੁਪਏ

£ 5 (U.K.)

ਪ੍ਰਿੰਟਰ :

ਪ੍ਰਿੰਟਵੈਲ

146, ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਡੋਕਲ ਪੁਆਇੰਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਨੋਟ : ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਉਪਰੰਤ, ਘੱਟੋਂ
ਘੱਟ ਇੱਕ ਟੈਲੀਫੋਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਵੇਦਨਾ
ਪ੍ਰਤੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉ ਜੀ।

ਨੋਟ : ਇਸੇ ਕਲਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ

1. 'ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਮਹਾ ਹਤਿਆਰਾ॥'

(‘ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੌਠਕ’ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ)।

2. 'ਭੱਟ ਸਵਈਏ ਸਟੀਕ'।

ਸਮਰਪਣ

ਕੁਝ ਇੱਕ

ਪੁਰਾਤਨ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ/ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ/ ਮਰਯਾਦਾਵਾਂ,

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਨੇ,

ਵਿਗਿਆਨਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸੱਚ 'ਤੇ ਪੂਰੀਆਂ

ਉੱਤਰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਜਾਣ ਕੇ, ਅਪਣਾਉਣਾ ਕੀਤਾ,

ਪਰ, ਮਨਮਤੀਆਂ ਵਲੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ,

ਲਿਖ-ਛਾਪ ਕੇ, ਡੀ.ਵੀ.ਡੀ., ਸੀ.ਡੀ., ਕੈਸਟਾਂ ਰਾਹੀਂ

ਅਤੇ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਬੋਲ ਕੇ, ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ

ਗੁਮਰਾਹਕੁੰਨ ਕੂੜ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ

ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ,

ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ !

ਤਤਕਰਾ

1.	ਭੂਮਿਕਾ	5
2.	ਦੋ ਸ਼ਬਦ	11
3.	ਸੰਗਰਾਂਦ ਕਿਉਂ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?	17
4.	ਛੋਟੇ ਸਿਮਰਨੇ ਦੇ ਮਣਕੇ, ਕਿੰਨੇ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?	22
5.	ਵੱਡੀ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕੇ, ਕਿੰਨੇ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?	23
6.	ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ 108 ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?	27
7.	'ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਂਝ' ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ— ਕਿਉਂ, ਕਿੱਥੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ-ਭਾਵ	28

ਭੂਮਿਕਾ

ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਜਦੋਂ ਦੀ ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਾਰਥਿਕ ਸਥਿਰਤਾ ਵਾਸਤੇ, ਕੁਝ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਆਪ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਉਸ ਸੱਚ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਵਲੋਂ ਸਿਰਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੈਤਾਨ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ, ਝੂਠ, ਭਰਮ, ਭਲੇਖ, ਪਖੰਡ ਆਦਿ ਨੂੰ ਰਲਗੱਡ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਸੱਚ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ, ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਸਮਾਜ ਵਾਸਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਬਣਦੀ ਗਈ।

ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਤੌਰੇ ਤੁਰਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੁੱਗਾਂ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਤੈਂਅ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਪਹਿਲਾ ਸਤਜੁੱਗ, ਫਿਰ ਢ੍ਰੇਤਾ, ਦੁਆਪੁਰ ਨੂੰ ਲੰਘਦਾ ਹੋਇਆ, ਕਲਯੁੱਗ ਵਿਚ ਪਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਤੱਕ, ਈਸ਼ਵਰ ਵੱਲੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੇ ਬੰਨ੍ਹੀ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਸੱਚੀ-ਸੱਚੀ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਖੇ, ਇਤਨਾ ਅੰਤਰ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਜੁੱਗ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਕਾਲਾ ਜੁੱਗ ਪੈ ਗਿਆ। ਵਹਿਮ, ਭਰਮ, ਪਖੰਡ, ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੈਤਾਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਸੀ, ਨਾਲ, ਸੱਚੀਆਂ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਲਥਪਥ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਖੁਦ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਸਿਰਜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ, ਵਹਿਮ, ਭਰਮ, ਪਖੰਡ, ਝੂਠ ਆਦਿ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ, ਸੰਸਾਰ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮੱਚ ਗਈ। ਪਾਪ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਕੰਬਣ ਲੱਗੀ, ਅਨਿਆਂ ਨਾਲ ਧਰਮ ਰੋਣ ਲੱਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਮੁਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਵਲੋਂ ਬਿਹਬਲਤਾ ਅਧੀਨ, ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਤਿ ਨਿਸਰਤਾ ਸਹਿਤ, ਅਰਦਾਸ-ਜੋਦੜੀ-ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਕਲਮਲਿ ਹੋਈ ਮੇਦਨੀ ਅਰਦਾਸਿ ਕਰੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

(ਵਾਰ ਮਲਾਰ ਕੀ, ਮਹਾਂ ੩, ਅੰਗ ੧੨੯)

ਊਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਤਿੰਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਸੈਂਬਰ (ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਤੇ ਮਹੇਸ਼) + ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ, ਭਾਵ ਕੁੱਲ ਸਿਸ਼ਟੀ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਮਨ, ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਾਕੀਦ (ਧਿਆਨ) ਨਾਲ ਸੁਣਾ ਕੀਤਾ। ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਚਿੱਤਾਜਨਕ ਹਾਲਤ ਵੇਖ ਕੇ, ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਅਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ? ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ, ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੋ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਜੀਓ! ਮੈਂ ਕੋਈ 24 ਵਾਰ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ, ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵਰਤਾਈ ਸੱਚ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸੁਧੀ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਕਾਥੂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨੌਕਰ ਤਿੰਨੇ ਦੇਵਤੇ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਖੇ, ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਪੁੱਜੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਮੁਖ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ

ਦੋਹਿਰਾ ॥

**ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਬਿਹਲ ਭਏ ਗਏ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਾਸ ॥
ਅਜ ਕਹਿ ਹਮਰੇ ਵਸ ਨਹੀਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਚਲੋ ਅਵਾਸ ॥੩੮॥**

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ ਤੇ ਆਖਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਤਾਂ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਪਰ ਜਾ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਕਿਵੇਂ ਜਾਲਮ ਲੱਕ, ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਵਹਿਮ, ਭਰਮ, ਪਖੰਡ, ਸੱਚ ਦਾ ਸੰਘਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਅੱਗੋਂ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਡਿਊਟੀ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੀ ਹੈ। ਚਲੋ, ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਕੇ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੀ ਪੁਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੀ ਪੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਰਤੀ, ਧਰਮ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਪਾਸ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਜਾਣਿਆਂ ਨੇ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਇਆ। ਪਰ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ, ਆਖਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ

ਸੁਧਾਰਨਾ, ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਹੁਣ, ਕੇਵਲ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਸਾਜੀ ਹੋਈ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚਲੋ, ਮੈਂ ਭੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰੀ, ਤਾਂ ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਆਖਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸਮਝਣਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ?

ਯਥਾ

**ਸ਼ਿਵ ਮਸਤਾਨੇ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ
ਹਮ ਤੋਂ ਬਿਸ਼ਨ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਭ ਜਾਨਾ**

ਸੋ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਜੀ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਸ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਇਕ ਅਦਾਨਾ ਜਿਹਾ ਨੌਕਰ ਹਾਂ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਨ-ਚਿੱਤ ਆਵੇ, ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਜਿਹੇ ਕਰੋੜਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਵੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤਿੰਨੇ ਦੇਵਤੇ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਵਲੋਂ, ਉਸ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਵਾਸ, ਸਚਖਡ ਦੀਆਂ ਬਰੂਹਾਂ 'ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ, ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਸੁਣਦੇ ਹੋਏ, ਸਹਿਜ ਸਭਾਅ ਹੀ ਧੀਰਜ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਖਣਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਧਰਮ! ਤੁਹਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੇਜਾਂਗਾ, ਸਗੋਂ ਖੁਦ ਆਪ ਹੀ ਅਵਤਾਰਧਾਰੀ ਹੋ ਕੇ, ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਕੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਾਂਗਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਢੁਆਰਾ, ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ—

ਸਚੈ ਸੁਣਿਆ ਕੰਨੁ ਦੇ ਧੀਰਕ ਦੇਵੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ॥

(ਅੰਗ ੧੨੯)

ਇਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ, ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ:

**ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰਿ ਦਾਤਾਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿ ਪਠਾਇਆ ॥
ਕਲਿ ਤਾਰਣਿ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਆਇਆ ॥੨੩॥**

(ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਉੜੀ ੨੩)

ਭਾਵ, ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਹਿੱਤ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਆਪ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਉੱਤਰਿਆ। ਇਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਹਿੰਦੂ ਭੱਟ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ 'ਸਵਦੀਆਂ' ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ :

ਪੰਜ ਸੁਆਲ

7

ਜੋਤਿ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਾਇਉ ॥
 ਤੁਥਾ (ਅੰਗ ੧੪੦੮)
 ਆਪਿ ਨਰਾਇਣ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਾਉ ॥
 ਨਿਰਕਾਰਿ ਆਕਾਚੁ ਜੋਤਿ ਜਗ ਮੰਡਲਿ ਕਰਿਯਾਉ ॥
 (ਅੰਗ ੧੩੯੫)

ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਹੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ, ਧਰਤ-ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਹਿੱਤ, ਸੀਵਾਰ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪਦ-ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜੋ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ਪ੍ਰਗਾ ਜੀਵਨ ਭਰ, ਇਹਨਾਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਸੱਚੀਆਂ ਰਹੁ-ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਰਲਗੱਡ ਹੋਏ ਵਹਿਮ, ਭਰਮ, ਪਖ਼ਡ, ਝੂਠ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਨਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਬਚੇ 5-10% ਸੱਚ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋਏ, ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ, ਸੱਚ ਹੀ ਸੱਚ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੂਰਨ, ਸੱਚ ਭਰੀਆਂ, ਪੁਰਾਤਨ ਰਹੁ-ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਅਪਣਾ ਲਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਸੋ, ਸੰਗਰਾਂਦ, ਪ੍ਰੰਨਿਆ, ਮੱਸਿਆ ਆਦਿ ਦਿਹਾੜੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਆਮਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਹੀ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਟਿੱਕ ਵਾਰ ਆਉਣਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ, ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰੀ, ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸੁਭ ਮੌਕਾ ਜਾਣ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣਾ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਸੀ ਕਿ ਮਨੁੱਖ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਰਾਹੀਂ, ਸਤਸੰਗ ਰੂਪੀ ਸੱਗੋਵਰ ਵਿਖੇ ਚੁੱਭੀਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਸਾਰਾ ਮਹੀਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਮਿੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਮਹੱਤਵ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਾਰਗਰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਬਾਰਹਮਾਰਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਕਿ ਹਰ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ, ਸੰਬੰਧਤ ਨਵੇਂ ਚੜ੍ਹੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ, ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਣ, ਉਸਨੂੰ ਕਮਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਗੁਰੂ-ਦੁਆਰੇ ਨਮਸਤਕ ਹੋ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰਨਾ ਕਰੋ।

ਪਰ, ਬੜੇ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮਨਮਤੀ, ਮਿਸ਼ਨਰੀ, ਅਸ਼ਰਧਕ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਬਣਤਰ, ਲੋਹੇ ਵਰਗੀ ਕਠੋਰ

ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਅਕਸਰ, ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਨੂੰ, ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਨਿੰਦਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਿੰਦਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਥੇ! ਸੰਗਰਾਂਦ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਸੰਗਰਾਂਦ ਮਨਾਉਣਾ, ਇੱਕ ਬਾਹਮਣੀ ਗੀਤ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦੀ ਸਿਆਣਪ ਦੱਸਦਿਆਂ, ਅਕਸਰ ਇਹ ਰਟ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਰਾਂਦ ਦਾ ਦਿਨ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਹਰ ਹੋਜ਼ ਹੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆਉਣ ਤੋਂ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਦਾ ਦਿਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੌਣ ਰੋਕਦਾ ਹੈ? ਸਗੋਂ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਦੇ ਦਿਨ, ਸੰਬੰਧਤ ਗੁਰ-ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਣੇਗਾ, ਉਹ ਪੂਰਾ ਮਹੀਨਾ ਹੀ, ਗੁਰੂ-ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣਾ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਗੁਰ-ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ, 31 ਦਿਨ ਹੀ, ਗੁਰੂ-ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੱਲ ਕੀ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਨਮਤੀ ਸੋਚ ਨਾਲ, ਸਰਵ ਉੱਚ, ਸਰਵ ਸਾਂਝੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਲੀਂਗ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਆਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ, ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਸੱਖਣੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤੀ-ਭਾਵ ਨਾਲ ਰੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਬਾਵਾਂ, ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਵੀ ਜਗਿਆਸੂ, ਕਦੇ ਗਰਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਸਗੋਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਦਾਰਿਆਂ ਚੌਂ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਨਿੰਦਕ, ਸੱਚ ਤੇ ਤਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਾਗੀ ਕਾਤਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਜੋ ਰੱਬ-ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ, ਜੋ ਇਲਾਹੀ ਕੌਤਕਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਛੋਟੇ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ, ਜੋ ਉਥਾਨਕਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਬਾਣੀ, ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਦੀ ਇਕ ਬੰਦੇ ਵਲੋਂ ਰਚੀ ਹੋਈ ਵਿਆਕਰਣ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਵਿਚਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੀ ਮਨਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਅਨੁਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਥੇ! ਬਿਤੀ ਵਾਰ ਸੇਵਹਿ ਮੁਗਾਧ ਗਵਾਰ ॥

ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਲੋਂ ਬਿਤਾਂ, ਵਾਰਾਂ ਵਿਖੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਗਾਧ, ਗਵਾਰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਬਾਣੀ ਤਾਂ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਬੀਰ ਏਕ ਘੜੀ ਆਧੀ ਘੜੀ ਆਧੀ ਹੁੰ ਤੇ ਆਧੀ। ਭਗਤਨ ਸੇਤੀ ਗੋਸਟੇ ਜੋ ਕੀਨੇ ਸੋ ਲਾਭ ॥੨੩੨॥
 (ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ, ਅੰਗ ੧੩੯੭)

ਤੁਥਾ

ਧੰਨੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਘੜੀ ਧੰਨੁ ਧਨੁ ਮੂਰਤੁ ਪਲੁ ਸਾਰੁ ॥
ਧੰਨੁ ਸੁ ਦਿਨਸੁ ਸੰਜੋਗੜਾ ਜਿਤੁ ਭਿਠਾ ਗੁਰ ਦਰਸਾਰੁ ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ, ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੯੫੮)

ਬਾਣੀ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਇਹ
ਤੁਕ ਕਿ— ਬਿਤੀ ਵਾਰ ਸੇਵਹਿ ਮੁਰਾਯ ਗਵਾਰ ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਏ ਉਚਾਰਨ
ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਥਿੱਤਾਂ, ਵਾਰਾਂ ਸਮੇਂ ਕੀਤੇ
ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਿਮਰਨ, ਨਿਸਫਲ
ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਕ, ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।
ਬਾਣੀ ਦੀ ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਮਤੀ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਵਲੋਂ ਅਕਸਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ, ਬਾਣੀ ਦੇ
ਉਲਟ, ਨਾਸਤਿਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਪੁਰਾਤਨ
ਪੰਪਰਾਵਾਂ/ਮਰਯਾਦਾਵਾਂ ਦੀ ਕੱਟ-ਵੱਡ ਪ੍ਰਤੀ, ਜਗਿਆਸ਼ਾਅਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ
ਹਿੱਤ, ‘ਪੰਜ ਸਵਾਲ’, ਜੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਛੋਹ ਸਨ, ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੈਂਦਿਆਂ
ਹੋਇਆਂ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ, ‘ਪੰਜ ਸਵਾਲ’
ਨਾਮੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਰਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਸਮੂਹ ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਦੇ ਰੂਬੜੂ
ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਮੀਦ ਹੈ, ਪਾਠਕ ਜਨ, ਇਸ ਹਥਲੀ-ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਲੜੀਵਾਰ,
ਪਿਆਰ, ਖਲੂਸ ਅਤੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਪਰਾਵਾਂ/
ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ,
ਬਾਣੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਲਈ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸਫਲਾ ਕਰਨਗੇ।

ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ
ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਸੰਤ)
ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ
ਮੋਬਾ.: 94174-71608

ਦੋ ਸ਼ਬਦ

ਲੇਖਕ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਏ

(ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਟਕਸਾਲੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ)

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਹੂ ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਈਨਿ ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥

(ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੧੬)

ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵ, ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ
ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦੇ ਗੇੜ
ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ, ਅਕਸਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ
ਸਤਿਪੁਰਸ਼, ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਹੋਛੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ
ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਮਨੋਰਥ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ,
ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਖਾਤਰ, ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭੇਜੇ ਹੋਏ, ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ
ਹਨ।

ਸਾਧ ਪਠਾਏ ਆਪਿ ਹਰਿ ਹਮ ਤੁਮ ਤੇ ਨਾਹੀ ਢੂਰਿ ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੫ ਰੁਤੀ ਸਲੋਕ, ਅੰਗ ੯੨੯)

ਇਸੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੋਹਾਵਰ ਵਾਲੇ, ਪਿਤਾ ਸਰਦਾਰ
ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ, ਮਾਤਾ ਸਰਦਾਰਨੀ ਗੁਰਚਰਨ ਕੌਰ ਦੀ ਪਾਵਿੱਤਰ
ਕੁੱਖ ਤੋਂ, ਮਿਤੀ 08-Q3-1955 ਨੂੰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਫਿਲੌਰ ਦੇ ਘੁੱਗ
ਵਸਦੇ ਪਿੰਡ ਗੋਹਾਵਰ ਵਿਖੇ, ਜਨਮ-ਪਾਰੀ ਹੋਏ। ਪਿੰਡ ਗੋਹਾਵਰ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਕਸਰ,
'ਗੋਹੈਰ' ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਗਵਾੜਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ 7 ਕਿਲੋਮੀਟਰ
ਗੁਰਾਇਆ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਗੁਰਾਇਆ ਤੋਂ ਫਗਵਾੜੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ 3
ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ, ਜਨਨੈਲੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ, ਲਿੰਕ ਰੋਡ 'ਤੇ, ਇੱਕ
ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਾਇਮੰਤੀ
ਗਕਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕੁਲੇਸ਼ਨ, ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਗੁਰਾਇਆ

ਤੋਂ ਅਤੇ ਉਚੇਰੀ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਸਿੱਖਿਆ, ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਕਾਲਜ ਫਗਵਾੜਾ ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ, ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਲਾ ਕੇਂਦਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰਭੂ-ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ
09-06-1978 ਨੂੰ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਖੇ, ਬਿਆਸ ਸਤਲੁਜ ਲਿੰਕ ਪ੍ਰੈਸਕੱਟ 'ਤੇ ਸਰਵਿਸ Join ਕੀਤੀ। ਕੋਈ ਦਾਈ ਸਾਲ, ਕਾਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕੁਦਰਤ ਦਾ, ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਰਮਣੀਕ ਵਾਦੀਆਂ ਵਿਖੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਉਪਰੰਤ, 1981 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਸਰਵਿਸ Join ਕਰ ਲਈ, ਜਿਥੇ ਅਜੇ ਤੱਕ, ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਖੇ ਵੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਨ 1987 ਵਿੱਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ, ਬੀਬੀ ਨਿਰਦੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ, ਜੋ ਕਿ ਬੇਹੱਦ ਸਨਿਮਰ, ਦਇਆਵਾਨ, ਸਿਦਕੀ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੀ ਮੂਰਤ ਹਨ, ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਵਾਂਦੀ ਕਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ, ਅਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਐਸਾ ਜੋੜਿਆ ਕਿ ਲਗਾਤਾਰ 10 ਸਾਲ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ To the point ਹੀ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ 'ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੱਤ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿੱਤਨੇਮ' ਇੰਨੋਂ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਕਿ ਮਸਾਂ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿੱਤਨੇਮ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਰਾਤ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਜਾਗ ਆ ਜਾਂਦੀ, ਸੌਚ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਉਪਰੰਤ, ਇਕਾਗਰ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ, ਨਿੱਤਨੇਮ ਵਿੱਚ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਤੁਕ ਨੂੰ ਕਈ-ਕਈ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਵਿਚਾਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅੱਖਾਂ ਨਮ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਦਫ਼ਤਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਹਰ ਸਮੇਂ, ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ-ਰਸ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਰ ਵੇਲੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ-ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਚੁੱਕੇ ਲਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਫਿਰ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹੋਏ ਕਿ—**ਕਲਿਜ਼ਗ ਮਹਿ ਕੀਰਤਨੁ ਪਰਪਾਨਾ॥** ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਪੀਐ ਲਾਇ ਧਿਆਨਾ॥ ਅਨੁਸਾਰ, ਰਾਗ ਵਿੱਦਿਆ ਦੀ ਪੋਸਟ-ਗੈਜ਼ੂਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਰਾਗ-ਵਿੱਦਿਆ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਦਿਆ ਨਾਲ ਆਤਮਿਕ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਲਵਾਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਲਯੁਗ ਦੇ ਪੜਾਵ ਅਧੀਨ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਬੁੱਧ ਕਾਰਨ, ਇੱਕ ਇਨਸਾਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਸਜਾਉਣਾ, ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਸੋ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ

ਲਈ, ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ 'ਪਾਰਨਾ ਦੇ ਕੀਰਤਨ' ਦੀ ਸਫਲ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਪੱਕਾ ਵਿਚਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਬੇਅੰਤ ਭਜਨ-ਬੰਦਰਗੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਾਸਤੇ, ਪਹਿਲਾਂ, ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਕੰਭ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਪੁਰ ਖੇੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਰਹਿ ਕੇ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ 32 ਮਾਲਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਕੋਈ ਸਵਾ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਜਾਪ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ, ਚੌਲਾ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ, ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅੰਗਰੇ ਕੀਤਾ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ, ਟੇਪ-ਰਿਕਾਰਡਰ ਵਾਂਗ ਕੰਠ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਲੋਂ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਤੁੱਠ ਕੇ ਬਖਸ਼ੀ ਵਿਦਵਤਾ ਨਾਲ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਸਦਾ ਆਦਿ-ਅੰਤ ਮਿਲਾ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਅਤੇ moral ਨੂੰ ਇਸ ਕਦਰ ਸੰਗਤਾਂ ਅੱਗੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਸਜ ਰਹੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਵੀ, ਅਸ-ਅਸ ਕਰ ਉੱਠਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮਾਹਿਰ, ਤਜਰਬੇਕਾਰ, ਹਿਸਾਬ ਦਾ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ, ਗਣਿਤ ਦੀ ਕਿਸੇ ਅਤਿ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਬਿਉਰਮ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਪੜਾਅ-ਦਰ-ਪੜਾਅ ਸਰਲ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਉਸਦੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹੱਲ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਲੱਸੀ ਉੱਤੇ ਮੱਖਣ ਦਾ ਪੈੜਾ ਤਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੱਖੇ ਤੋਂ ਅੱਖੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ, ਉਥਾਨਕਾ ਸਹਿਤ, ਇਸ ਕਦਰ ਸੁਖੈਨ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਸਧਾਰਨ ਬੁੱਧ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਸਲ ਆਸ਼ੇ ਤੱਕ, ਸਰਲਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਰਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ 6 ਫੁੱਟ ਉੱਚੇ, ਸੁੰਦਰ, ਡੀਲ-ਡੈਲ ਵਾਲੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਵੀ, ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ, ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜੋਰ-ਅਜ਼ਮਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਭੀ—ਹਉ ਗੋਸਾਈ ਦਾ **ਪਹਿਲਵਾਨੜਾ॥** ਮੈ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਉਚ ਦੁਮਾਲੜਾ॥ ਸਭ ਹੋਈ ਛਿੰਝ ਇਕਠੀਆ ਦਾਯੁ ਬੈਠਾ ਵੇਖੈ ਆਪਿ ਜੀਉ॥ ੧੧॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੪)

ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸਫਲਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਤਾਣ, ਗੁਰਮਤਿ/ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰੂਪੀ ਘੋਲ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਉੱਚੀ, ਮਧੁਰ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਵਾਜ਼ ਨਾਲ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਪੜ੍ਹ-ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜ ਕੇ, ਇੰਨੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਕਬਾ-ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮਨਮੁਖ, ਦੇਖੀ, ਨਿੰਦਕ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਤਸੰਗ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਉਸਨੂੰ ਵੱਡੀ, ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਲ ਕੇ ਬਿਠਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੱਪ, ਥੀਨ ਅੱਗੇ ਆਪਾ ਹਾਰ ਕੇ, ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਸਹਿਰ-ਸਹਿਰ, ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਅਧੀਨ, 5-5 ਦੀਵਾਨ ਸਜਾ ਕੇ, ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਿੱਤਨੇਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੱਕਤਾ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਹਾਜ਼, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਗੁਰੂਤੀਨ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਹੋਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੇਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਦੱਫਤਰ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਘਰ ਆ ਕੇ, ਬਾਕੀ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮ ਅਤੇ ਥੇਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਹੱਥਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ, ਵਿਚਲੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਲੇਖਕ ਵਜੋਂ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕਾਰਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸੌਚ, ਇਸ਼ਨਾਨ, ਭਜਨ-ਸਿਗਰਨ, ਨਿੱਤਨੇਮ ਉਪਰੰਤ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਚੱਲ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਨੌਰੀ, ਐਤਵਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਛੁੱਟੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਸਦਕਾ, ਸਵੇਰ, ਦੁਪਹਿਰ, ਸ਼ਾਮ ਅਤੇ ਰਾਤਾਂ ਦੇ ਥੇਅੰਤ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਲੋਕ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਰਣੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਦਿ ਸਤਿਕਾਰਤ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦਾ ਕੁਕਰ/ਚੌਂਕੀਦਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀਅਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਅਦਨਾ ਜਿਹਾ ਸੇਵਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਭਗਤਾਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਨੇਕ ਇਨਸਾਨਾਂ ਦੀ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਕਿਉਂ ਵੀ ਕੋਈ ਸੂਭ ਗੁਣ ਮਿਲੇ, ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਿਮਰਤਾ ਧਾਰ ਕੇ, ਉਸਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨਿੱਤਨੇਮ ਉਪਰੰਤ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ—

1. ਤੰਦਰੁਸਤੀ।
2. ਜੀਵਨ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸੁਆਸ ਤੱਕ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਜੀਵਨ

ਦਾ ਹਰ ਪਲ, ਕਬਾ-ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਬਤੀਤ ਹੋਵੇ।

3. ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਈਰਖਾ, ਦੈਸ਼ ਆਦਿ ਤੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ।
4. ਹੇ ਪੜ੍ਹ! ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ।
5. ਹੇ ਪੜ੍ਹ! ਦਾਸਾਂ 'ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪਰਖ ਦਾ ਪਰਚਾ ਨਾ ਪਾਉਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੀ ਪਰਖ ਦੀ ਕਸ਼ਟੀ 'ਤੇ ਪੂਰਾ ਉਤਰਨਾ, ਬੜਾ ਭਾਗੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ, ਮਨਮੁਖ-ਦੇਖੀਆਂ, ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੇ ਨਿੰਦਕਾਂ ਵਲੋਂ, ਪੜ੍ਹ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਅਤੀਤ ਕਾਲ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦੇ ਸਮੂਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਬੇ-ਤਹਾਜ਼ਾ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਰਤੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਗਾੜਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਕਈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛਾਪੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ, ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਹਨਾਂ ਗੋਹਵਰ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 'ਸੰਤ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਮਹਾ ਹਤਿਆਰਾ॥' ਨਾਮੀ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖ ਕੇ, ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਵਲੂੰਪਰੇ ਰਾਏ ਹਿਰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਕੂਨ ਦੀ ਮਲੁਮ ਲਗਾਈ ਅਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਦੇ ਝੰਡੇ ਅਧੀਨ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ।

ਫਿਰ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰੰਗ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੀ ਬਾਣੀ, 17 ਹਿੰਦੂ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵਈਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਮਨਮਤੀਆਂ ਵਲੋਂ, ਆਪਣੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ 17 ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 11 ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 17 ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਪਰ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਵਲੋਂ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ, ਸਾਥੀ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ, ਇਸ ਬਾਣੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ/ਕਬਾ, ਅਰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਭੱਟ ਸਵਈਏ ਸਟ੍ਰੀਕ' ਨਾਮੀ ਪੁਸਤਕ ਰਚ ਕੇ, ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ, ਜਿਸਨੂੰ ਆਪ ਸਭ ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਤਹਿ-ਦਿਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਦੇ ਹੋਏ, ਬੇਹੱਦ ਸਲਾਹਿਆ, ਪਿਆਰਿਆ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੁਣ, ਸੰਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮਿਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਰਿੱਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੇ ਦੱਪੀ, ਮਨਮਤੀਆਂ, ਅਖੰਤੀ ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ ਵਲੋਂ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਰਹਿਤਾਂ, ਸੰਗਰਾਂਦ, ਪੁੰਨਿਆ, ਮੱਸਿਆ ਆਦਿਕ ਦਿਹਾੜਿਆਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ

ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਬਾਹਮਣੀ ਗੀਤ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੂੜ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਕਿਪਾ ਦੁਆਰਾ, 'ਪੰਜ ਸਵਾਲ' ਨਾਮੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖ/ਛਾਪ ਕੇ, ਆਪ ਸਭ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹਸਤ-ਕਮਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਸ਼ੱਭਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਜਨ, ਪਿਆਰ, ਖਲੂਸ ਅਤੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ, ਵਿਚਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਿਆ ਮਾਰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧੰਨਵਾਦੀ ਘਣਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਟੈਲੋਫੋਨ ਨੰਬਰ ਰਾਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਵੇਦਨਾ ਦੁਆਰਾ ਹੋਈ ਅਨੁਭਵਤਾ ਨੂੰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸਾਉਣਗੇ।

ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਦਾ
ਇੱਕ ਨਿੱਕਾ ਸਿਹਾ ਕਣ
ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜੇ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ
ਚਮਕ ਆਉਣੀ ਬਾਕੀ ਹੈ
ਪ੍ਰਮਾਪਾਲ ਸਿੰਘ
M.A., B.Ed.
B.A. Music (Vocal)
ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ (ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ)
ਸੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਮੋਬਾਈਲ: 94631-36753

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਸੰਗਰਾਂਦ ਕਿਉਂ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ : ਸੰਗਰਾਂਦ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਦਿਹਾੜਾ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਆਮਦ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ, ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ। ਸੰਗਰਾਂਦ ਦੇ ਦਿਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਗੀਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਨੇ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਸੰਗਰਾਂਦ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਕਾਰਨ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

ਸੰਗਰਾਂਦ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ, ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਅੱਗੇ ਸੰਬੰਧ, ਸੂਰਜ ਨਾਲ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਾੜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਹਿ, ਚੰਦ, ਤਾਰੇ, ਧਰਤੀ ਆਦਿ, ਸੂਰਜ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਉਪਜੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਧਰਤੀ, ਸੂਰਜ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ $365\frac{1}{4}$ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧਰਤੀ, ਆਪਣੇ ਪੁਰੇ ਦੁਆਲੇ ਵੀ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਚੱਕਰ 24 ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 12 ਘੰਟੇ ਦਾ ਦਿਨ ਅਤੇ 12 ਘੰਟੇ ਦੀ ਰਾਤ ਸਿੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਸੰਬੰਧੀ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼, ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਵਿਸੁਏ ਚਸਿਆ ਘੜੀਆ ਪਹਰਾ ਬਿਤੀ ਵਾਰੀ ਮਾਨੁ ਹੋਆ॥
ਸੂਰਜੁ ਏਕੋ ਰੁਤਿ ਅਨੇਕ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੇ ਕੇਤੇ ਵੇਸ॥

(ਗਊੜੀ ਦੀਪਕੀ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੨)

ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ, 15 ਵਾਰੀ ਅੱਖ ਝਮਕਣ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸੁਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। 15 ਵਿਸਿਆਂ ਦਾ ਇਕ ਚਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 30 ਚਸਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 60 ਪਲਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਘੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 7½ ਘੜੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 8 ਪਹਿਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :—

15 ਵਾਰੀ ਅੱਖ ਝਮਕਣ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ 1 ਵਿਸੁਆ

ਪੰਜ ਸੁਆਲ

17

15 ਵਿਸੁਏ	1 ਚਸਾ
30 ਚਸੇ	1 ਪਲ
60 ਪਲ	1 ਘੜੀ
7½ ਘੜੀਆਂ	1 ਪਹਿਰ (3 ਘੰਟੇ)
8 ਪਹਿਰ	1 ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ (24 ਘੰਟੇ)

ਹੁਣ, ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ, 24 ਘੰਟੇ ਦਾ ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੇ ਇੱਕ ਰਾਤ ਹੋਏ। ਪੰਡੂ, ਪੁਰਾਤਨ ਦੇਸੀ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ 27 ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 27 ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਨਾਮ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿੱਦਿਆ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ 27 ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ 27 ਨਛੱਤਰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :—

1. ਅਸ਼ਵਨੀ	10. ਮਘਾਂਹ	19. ਮੂਲਾ
2. ਭਰਣੀ	11. ਪੂਰਬਾ ਫਲਗੁਣੀ	20. ਪੂਰਬਾ ਖਾੜਾ
3. ਕਿਤਕਾ	12. ਉਤਰਾ ਫਲਗੁਣੀ	21. ਉਤਰਾ ਖਾੜਾ
4. ਰੋਹਣੀ	13. ਹਸਤ	22. ਸਰਾਵਨ
5. ਮ੍ਰਿਗਛਰ	14. ਚਿਤ੍ਰਾ	23. ਧਨੋਸਤਾ
6. ਆਰਦ੍ਦਾ	15. ਸਵਾਂਤੀ	24. ਛਤ ਭਿਖਾ
7. ਪੁਨਰਵਸੂ	16. ਵਿਸਾਖਾ	25. ਪੂਰਬ ਭਾਦ੍ਰਪਦਾ
8. ਪੁਖ	17. ਅਨੁਰਾਧਾ	26. ਉਤ੍ਰ ਭਾਦ੍ਰਪਦਾ
9. ਅਸਲੇਖਾ	18. ਯੋਸ਼ਟਾ	27. ਰੇਵਤੀ

ਸੂਰਜ ਦਾ ਰਥ, ਅਪਣੇ ਕਾਲ-ਚੱਕਰ ਸਮੇਂ, 12 ਰਾਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪੂਰੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਾਸ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 12 ਰਾਸਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ 12 ਰਾਸਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ, ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ :—

1. ਰਾਸ ਮੀਨ	ਮਹੀਨਾ ਚੇਤ
------------	-----------

2. ਰਾਸ ਮੇਖ	ਮਹੀਨਾ ਵੈਸਾਖ
3. ਰਾਸ ਬਿਖ	ਮਹੀਨਾ ਜੇਠ
4. ਰਾਸ ਮਿਥੁਨ	ਮਹੀਨਾ ਹਾੜ੍ਹ
5. ਰਾਸ ਕਰਕ	ਮਹੀਨਾ ਸਾਵਣ
6. ਰਾਸ ਸਿੰਘ	ਮਹੀਨਾ ਭਾਦਰੋ
7. ਰਾਸ ਕੰਨਿਆ	ਮਹੀਨਾ ਅੱਸ
8. ਰਾਸ ਤੁਲਾ	ਮਹੀਨਾ ਕੱਤਕ
9. ਰਾਸ ਬਿਸ਼ਚਕ	ਮਹੀਨਾ ਮੱਘਰ
10. ਰਾਸ ਧਨ	ਮਹੀਨਾ ਪੋਹ
11. ਰਾਸ ਮਕਰ	ਮਹੀਨਾ ਮਾਘ
12. ਰਾਸ ਕੁੰਭ	ਮਹੀਨਾ ਫੱਗਣ

ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ ਦਾ ਰਥ, ਇੱਕ ਰਾਸੀ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਕੇ, ਦੂਸਰੀ ਰਾਸੀ ਵਿੱਚ ਪਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ‘ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ’ ਤਥਾ ‘ਸੰਗਰਾਂਦ’ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ (ਸਾਂਕ੍ਰਾਂਤਿ) ਸ਼ਬਦ, ‘ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ’ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਬਦ, ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਵਿਸਥਾਰ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ	ਸੰ+ਕ੍ਰਾਂਤਿ
ਸੰ	ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਕ੍ਰਾਂਤਿ	ਕ੍ਰਾਂਤੀ=ਤਬਦੀਲੀ

ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ‘ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ’ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਅਰਥ ਹੋਏ ਕਿ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਈ ਤਬਦੀਲੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ‘ਰਾਸ ਦਾ ਬਦਲਣਾ’।

ਹੁਣ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ 27 ਨਛੱਤਰ ਹੋਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਰਾਸ-ਰਾਸੀ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਛੱਤਰ ਹੋ ਗਏ। ਨਛੱਤਰ ਮਾੜੇ ਭੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਚੰਗੇ ਭੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਨਛੱਤਰ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਮਾੜਾ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਚੱਲਿਆ

ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਕਾਂਤਿ ਤਥਾ ਸੰਗਰਾਂਦ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਜਦੋਂ ਨਵੀਂ ਰਾਸ-ਰਾਸੀ, ਭਾਵ ਨਵਾਂ ਮਹੀਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਰਾਸ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਮਾੜੇ ਨਛੱਤਰਾਂ ਦੇ ਟੋਂਡੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਜਗਿਆਸੂ ਲੋਕ, ਧਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਪਾਠ, ਅਰਥ, ਕਥਾ, ਪੜ੍ਹ, ਸੁਣ ਕੇ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਦਾ ਦਿਨ ਮਨਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ-ਘਰ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਪੜ੍ਹਨ, ਸੁਣਨ ਅਖਵਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ, ਜੀਵ ਦਾ ਹਰ ਸਮੇਂ ਭਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਨੇ ਇਸ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਣਾਦਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ 12 ਰਾਸਾਂ-ਰਾਸੀਆਂ=ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਬਾਵੁਮਾਹ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ।

ਹੁਣ, ਇਥੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਚਾਰਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਨਛੱਤਰ, ਭਾਵ ਸਮਾਂ, ਮਾੜਾ, ਚੰਗਾ, ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿੱਦਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਛੱਤਰ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ, ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਛੱਤਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ-ਅਪ ਵਿੱਚ ਮਾੜੇ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਆਪਣਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾੜੇ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਨਛੱਤਰ ਕੋਈ ਅਸਮਾਨ ਚੌਂ ਗਿਰੀ ਹੋਈ ਭਿਆਨਕ ਆਡਤ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿੱਦਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹਨਾਂ ਮਾੜੇ ਨਛੱਤਰਾਂ/ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਨੂੰ, ਲਾਲ ਕੱਪੜੇ ਵਿੱਚ ਮਾਂਹ ਆਦਿ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਨਾਲ ਟਾਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰ, ਗੁਰਮਤਿ, ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਇਸ ਢੰਗ, ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨਸਾਨ, ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਅਤੇ ਚੰਗਾ, ਆਪ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਨਸਾਨ, ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ, ਸੁੱਖ ਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸਮਾਂ ਚੰਗਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਜੀਵ, ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਮਾੜੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ, ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸਮਾਂ ਮਾੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ

**ਦਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰਮਾ ਆਪਣਿਆ॥
ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ॥੨੧॥**

(ਗੁਰ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ਪਟੀ ਲਿਖੀ, ਅੰਗ ੪੩੩)

ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸਵੱਛ ਅਤੇ ਉੱਜਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕੋ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ— ‘ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ’,

ਕਿਉਂਕਿ—

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

(ਗਊੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੭੪)

ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਹਿ ਟਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਰਾਹੂ, ਕੇਤੂ ਆਦਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਅੱਗੇ ਟਿਕਦੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖ ਕੇ ਦੌੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੋਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰ ਨੇ ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਛੱਤਰਾਂ, ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਉੱਜਲਾ, ਸਵੱਛ ਅਤੇ ਸਫਲਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਸੰਗਰਾਂਦ ਦੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁਕਵਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ-ਮਾਤਰ, ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ, ਸੁਣ ਕੇ, ਅਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਨਵੀਂ ਰਾਸ/ਰਾਸੀ/ਮਹੀਨਾ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ/ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਰਹਮਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਪਵਿੱਤਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸੰਗਰਾਂਦ ਨਾ ਮਨਾਏ ਜਾਣਾ, ਉੰਨਾ ਹੀ ਗਲਤ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ, ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿੱਦਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦੇ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਛੋਟੇ ਸਿਮਰਣੇ ਦੇ ਮਣਕੇ, ਕਿੰਨੇ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ : ਛੋਟੇ ਸਿਮਰਣੇ ਦੇ ਮਣਕੇ ਕੁਲ 27 ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ, ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ
24 ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ, ਪੁਰਾਤਨ/ਦੇਸੀ/ਜੋਤਿਸ਼ਾ
ਵਿੱਦਿਆ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਾਤ ਦੇ 27 ਹਿੱਸੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।
ਇਨ੍ਹਾਂ 27 ਨਛੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ, ਸਿਮਰਣੇ ਦੇ 27 ਮਣਕੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ
ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਜਿਹੜਾ ਜਗਿਆਸੂ, ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ,
ਇੱਕ ਸਿਮਰਣਾ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਜਗਿਆਸੂ
ਨੇ ਹਰ ਨਛੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰੀ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਯਾਦ ਕਰ
ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿੰਨੇ ਜਿਆਦਾ ਸਿਮਰਣੇ ਉਹ ਕਰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਤੋਂ
ਭਾਵ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ, ਹਰ ਨਛੱਤਰ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ
ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਠਹਿਰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਪੂਰੇ ਦਿਨ
ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਹ
ਸਮਝ ਲੱਗ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਛੋਟੇ ਸਿਮਰਣੇ ਦੇ ਮਣਕੇ=27 ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ
ਹਨ। ਪਰ, ਪੂਰੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਲਈ, ‘ਸੰਗਰਾਂਦ’ ਕਿਉਂ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?’ ਦੇ
ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਉੱਤਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਵੱਡੀ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕੇ, ਕਿੰਨੇ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ : ਇੱਕ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਕੁਲ 27 ਨਛੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ
ਪਾਠਕ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਮਝ ਲੱਗ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਪਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਕਾਨ ਦੀ ਛੱਤ ਪਾਉਣੀ
ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕੰਧਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ,
ਜਿਵੇਂ ਛੱਤ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉਣ ਲਈ ਚਾਰ ਕੰਧਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ,
27 ਨਛੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਨਛੱਤਰ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਭਾਵ ਇਸਥਿਤ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ,
ਇਸ ਦੇ ਅੱਗੇ 4-4 ਹਿੱਸੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਉਸ ਨਛੱਤਰ ਦੇ 4 ਚਰਣ
ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੁਣ, ਕੁਲ ਨਛੱਤਰ 27 ਤੇ ਹਰ ਨਛੱਤਰ ਦੇ ਅੱਗੇ 4 ਹਿੱਸੇ,
ਭਾਵ 4 ਚਰਣ = $27 \times 4 = 108$ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵੱਡੀ ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕੇ=108
ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਣਕਿਆਂ ਦੀ ਇਸ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਠੋਤਰੀ
ਮਾਲਾ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਠੋਤਰੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜੇ ਅਰਥ ਕਰੀਏ, ਤਾਂ ਇਹ
ਸ਼ਬਦ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—ਅਠੋਤਰੀ-ਅੱਠ+ਉੱਤਰੀ, ਜਿਸ
ਦੇ ਭਾਵ- ਅਰਥ ਹੋਏ ਕਿ—ਅੱਠ=8, ਉੱਤਰੀ=ਬਾਅਦ (ਪਿੱਛੋਂ), ਭਾਵ 100 ਪਿੱਛੋਂ
ਹੋਰ 8, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਗਈ=108

ਇਸ ਵੱਡੀ ਅਠੋਤਰੀ ਮਾਲਾ ਦੇ
ਫੇਰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਜਗਿਆਸੂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਿਆਂ
ਹੋਇਆਂ, ਇੱਕ ਮਾਲਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ, ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਨਛੱਤਰ ਦੇ ਹਰ ਚਰਣ
ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਪਥਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਜਗਿਆਸੂ,
ਜਿੰਨੀਆਂ ਜਿਆਦਾ ਮਾਲਾ ਕਰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਉੱਨਾਂ ਜਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਹੀ, ਹਰ
ਨਛੱਤਰ ਦੇ ਹਰ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : (ੴ) ਮਾਲਾ ਫੇਰਨ ਦਾ ਕੀ ਢੰਗ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ : ਇਹਨਾਂ 108 ਮਣਕਿਆਂ ਵਾਲੀ ਮਾਲਾ ਅਤੇ 27 ਮਣਕਿਆਂ ਵਾਲੇ

ਸਿਮਰਣੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਣਕਾ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਗੰਢ ਦਿੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫੇਰ੍ਹੂ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ, ਮਾਲਾ ਜੱਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਫੇਰ੍ਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇ ਮਣਕੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ, ਉਹ 27 ਜਾਂ 108 ਮਣਕੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਣ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਫੇਰ੍ਹੂ ਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮਾਲਾ ਪ੍ਰਗ੍ਰਾਮੀ ਹੋ ਗਈ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ੍ਹੂ ਨੂੰ ਟੱਪਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਗੋਂ, ਜਿਸ ਆਖਿ ਮਣਕੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ੍ਹੂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਮਣਕੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਮਾਲਾ ਦੇ ਮਣਕੇ, ਫੇਰ੍ਹੂ ਦੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ੍ਹੂ ਨੂੰ ਟੱਪਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਫੇਰ੍ਹੂ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਕਾਇਨਾਤ, ਮਣਕਿਆਂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੇਰ੍ਹੂ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ, ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਗਿਆਸੂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਮਾਲਾ ਜਾਂ ਸਿਮਰਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਛੋਟਾ-ਮੌਟਾ ਸੰਸਾਰਕ ਕੰਮ ਪੈਣ ਤੇ ਵੀ, ਮਾਲਾ ਜਾਂ ਸਿਮਰਣੇ ਨੂੰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ, ਸਗੋਂ ਫੇਰ੍ਹੂ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਨੂੰ ਹੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਰਹਿੰਦੀ ਮਾਲਾ ਜਾਂ ਸਿਮਰਣਾ, ਗੁਰਮਤ੍ਰ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਕੇ, ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਵੱਡੀ ਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਧਾਰਾ, ਵੱਡੀ ਦੇ ਕੇ, ਗੱਠ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮਾਲਾ, ਵਿੱਚੋਂ ਛੱਡਣੀ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਧਾਰੀ ਦੀ ਮਰੋਜ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਢਿੱਲਾ ਕਰ ਕੇ, ਉਸ ਮਣਕੇ ਕੋਲ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵਜੋਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਮਿਲਣੇ 'ਤੇ, ਫਿਰ ਉੱਥੋਂ ਮਾਲਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : (ਅ) ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਣੇ ਦਾ ਕੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ : ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਜੁੜਨ ਲਈ ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਣੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ, ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਸਾਰਕ ਡਿਊਟੀਆਂ (ਸੇਵਾਵਾਂ) ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ, ਅਕਸਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਣਾ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਦਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਣੇ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਅਰਥ-ਭਾਵ ਹਨ— (1) ਜੁੜਨਾ ਅਤੇ (2) ਮਾਤਰਾ।

ਕਈ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਮਨਮਤੀਏ, ਮੂਰਖ ਲੋਕ, ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਣੇ 'ਤੇ ਤਰਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਗਿਣਤੀਆਂ-

ਮਿਣਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਹੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਥੇ ! ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿ ਬਚੀਰ ਮੌਜੀ ਸਿਮਰਣੀ ਰਸਨਾ ਉਪਰਿ ਰਾਮ ॥ ਭਾਵ, ਬਚੀਰ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਰਸਨਾ ਨੂੰ ਹੀ ਸਿਮਰਣੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਮੌਜੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਭਗਤ ਬਚੀਰ ਜੀ, ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਣੇ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪੁੱਜੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਈ, ਤਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ੋਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪੁਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਣੇ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਣਾ, ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਹੈ, ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਹਾਂ, ਉਦੋਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਨਸਾਨ, ਕੇਵਲ ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤਰ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ

ਮਾਥੇ ਤਿਲਕੁ ਰਹਿ ਮਾਲਾ ਬਾਨਾਂ ॥ ਲੋਗਨ ਰਾਮੁ ਖਿਲਉਨਾ ਜਾਨਾਂ ॥

(ਰਾਗ ਭੈਰਓ ਕਥੀਰ ਜੀਉ, ਅੰਗ ੧੧੫੮)

ਉਪਰੋਕਤ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਪਖੜੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ, ਦਿਖਾਵਾ ਤੋਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ, ਕਿਸੇ ਠੰਗੀ ਨੂੰ ਸਸਰਪਿਤ ਹੋਵੇ। ਸੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜੋ, ਮਾਲਾ ਦੇ ਹਰ ਮਣਕੇ ਦੁਆਰਾ, ਪ੍ਰਭੂ-ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਇੱਕ-ਮਿੱਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਸੋ, ਬਾਣੀ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਸ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ, ਵੱਡਾ ਪਾਪ ਤੇ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੈ। ਕਈ ਮੌਜੇ ਵਰਗੇ ਮਨਮਤੀਏ, ਮੂਰਖ, ਮੁਗਧ ਲੋਕ, ਈਰਥ-ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਰੱਤੀਆਂ ਰੂਹਾਂ 'ਤੇ, ਐਵੇਂ ਵਿਅੰਗ ਕੱਸਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਹ ਲੋਕ, ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਪਾਪੀ ਅਤੇ ਮੰਦ-ਬੁਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਅਕਾਰਣ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਘੜੇ ਭਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਥੇ ! ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਹਨਾਂ ਮੌਜੇ ਵਰਗੇ ਮੂਰਖਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਜੇਥ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਖੀਡਣ ਜਾਣ ਸਮੇਂ, ਕਿਉਂ ਗਿਣਕੇ ਜੇਥ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਗਿਣ ਕੇ ਅੱਗੇ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਜਦਕਿ ਪੈਸੇ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਹੀ ਹਨ, ਹੈਨ ਭੀ ਤੁਹਾਡੇ ਹੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੋ ਜਗਿਆਸੂ ਜਨ ਹਨ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ

ਪੰਜ ਸੁਆਲ

25

ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ 24 ਹਜ਼ਾਰ ਸੁਆਸ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਸਫਲ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਛਜੂਲ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹਨਾਂ ਛਜੂਲ ਗਏ ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਣਾ ਬੇਹੱਦ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼, ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਚੰਗੀ ਹੀ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਪਸੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਥੋਂ ਬੱਚ ਇੱਕ ਘੜਿਆਲ (ਲੋਰੇ ਦੀ ਧਾਤ) ਨੂੰ ਠੋੜ੍ਹਾ ਦੁਆਰਾ ਕੁੱਟ (ਖੜਕਾ) ਰਹੇ ਸਨ, ਭਾਵ ਘੰਟੀ ਵਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਘੰਟੀ ਵਜਾਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ, ਉਸ ਘੜਿਆਲ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਏ।

**ਫਰੀਦਾ ਦਰਿ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਜਾਇ ਕੈ ਕਿਉ ਭਿਠੋ ਘੜੀਆਲੁ ॥
ਏਹੁ ਨਿਦੋਸਾਂ ਮਾਰੀਐ ਹਮ ਦੋਸਾਂ ਦਾ ਕਿਆ ਹਾਲੁ ॥**

(ਸਲੋਕ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀਉ ਕੇ, ਅੰਗ ੧੩੨੯)

4

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ 108 ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ : ਪਿਛਲੇ ਪ੍ਰਕਰਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕੇ ਹੋ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੇ ਇੱਕ ਰਾਤ ਵਿੱਚ 27 ਨਫੱਤਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਨਫੱਤਰ ਦੇ ਅੱਗੇ 4 ਚਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, $(27 \times 4 = 108)$ । ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਰੂਹਾਂ/ਸਤਿਪੁਰਸ਼, ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਨਣ/ਪਛਾਨਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਜਿਹੜੇ ਹਰ ਨਫੱਤਰ ਦੇ ਹਰ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਸਮਾਂ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ 108 ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਹੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ॥

(ਅੰਗ ੨੨੩)

ਤਥਾ

ਹਰਿ ਹਰਿਜਨ ਦੂਈ ਏਕ ਹੈ ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ ਨਾਹਿ ॥
ਜਲ ਤੇ ਉਪਜ ਤਰੰਗ ਜਿਉ ਜਲ ਹੀ ਬਿਬੈ ਸਮਾਹਿ ॥

(ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੫੯)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਬਾਰਹਮਾਹ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ, ਕਿਉਂ, ਕਿਥੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ-ਭਾਵ ਕੀਂ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ : ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਿਵਾਜ਼ ਚੱਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰੈਤਵਾਨ ਜਗਿਆਸੂ, ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਨਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1, 2, 3 ਭਾਵ ਏਕ, ਦੋ, ਤੀਨ ਅਤੇ ਪੈਂਤੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉ, ਅ, ਇ, ਸ, ਹ ਆਦਿ, ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ, ਪੂਰੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਜੈਸੇ ਕਿ ਸਤਵਾਗ, ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ, 12 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਬਾਬੂਮਾਹ ਆਦਿ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਸੁਖ ਨੂੰ, ਮੌਸਮ ਦੀ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਅਤੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਚਹਿ-ਚਹਾ ਨਾਲ, ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਦਾ, ਹਾਲ-ਮਸਤ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਨੇ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ, ਭਾਵ ਕੁਲ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪਦ-ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ, ਜੋ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਵਿੱਚ ਬਾਰਹਮਾਹ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸੁਰੂਪ ਵਿਖੇ, ਅੰਗ ੧੧੦੭ ਉੱਤੇ ਸੁਭਾਇਸਾਨ ਹੈ।

ਪਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਵਾਲੇ ਇਸ ਬਾਹਰਮਾਹ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਅਤੇ ਅਰਥ-ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਛੁੱਧੇ, ਵੈਰਾਗਜਨਕ ਅਤੇ ਗੂੜ੍ਹ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ-ਮਾਤਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸੁਖੈਨ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੇ ਦਿਆਂਤ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਪਿਤਾ ਜੀਓ ! ਆਪ ਰਹਿਮਤ ਕਰਕੇ, ਇੱਕ ਸੌਖ ਸ਼ਬਦਾਂ, ਅਰਥ-ਭਾਵਾਂ ਵਾਲੀ ਬਾਬੂਮਾਹ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਦਿਓ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਮ ਪ੍ਰਾਣੀ-ਮਾਤਰ ਨੂੰ ਸੁਖੈਨ ਹੀ ਸਮਝ ਲੱਗ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ,

ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ-ਮਾਤਰ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਵਿੱਚ ਬਾਰਹਮਾਹ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਸੁਖੈਨ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅੰਗ ੧੩੩ ਉੱਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਵਾਲੀ ਬਾਰਹਮਾਹ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਸੌਖੀ ਅਤੇ ਅਰਥ-ਭਾਵ ਸੁਖੈਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹਰ ਮਹੀਨੇ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਸਮੂਹ ਗੁਰੂ-ਘਰਾਂ ਵਿਖੇ, ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਪਾਠ/ਕਬਾਲ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋ ਗਈ।

ਆਏ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ/ਅਰਥ-ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰੀਏ।

ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਮਹਲਾ ੫ ਘਰੂ ੪

ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਰਾਗੁ ਮਾਝ ਦੇ ਚੌਥੇ ਘਰ ਵਿੱਚ, ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਉਪਦੇਸ਼।

੧੭ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਇੱਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਐਸਾ ਪ੍ਰਭੂ, ਸੱਚੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਨੇ ਹਰੇਕ ਮੁੱਖੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਆਦਿ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੰਗਲਈ ਸਲੋਕ, ਉਪਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਉਪਸੰਹਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਬਾਣੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ, Moral ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਭਾਵ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੂਚਕ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ‘ਬਾਰਹਮਾਹ’ ਮਾਂਝ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਸਲੋਕ ਕਿ ‘ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੌਛੜੇ’ ਬੇਨਤੀਸਾਈ ਉਪਕ੍ਰਮ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਹੈ।

ਮੰਗਲ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ—

1. ਵਸਤੂ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੰਗਲ

ਵਸਤੂ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੰਗਲ, ਉਹ ਮੰਗਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੇ ਮੰਗਲ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੋਵੇ।

ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਮੰਗਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਲਖਨ/ਵਰਣ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ

[ਚਕ੍ਰ ਚਿਰਨ ਅਤੁ ਬਰਨ ਜਾਤਿ ਅਤੁ ਪਾਤਿ ਨਹਿਨ ਜਿਹ ॥
ਰੂਪ ਰੰਗ ਅਤੁ ਰੇਖ ਭੇਖ ਕੋਊ ਕਹਿ ਨ ਸਕਤਿ ਕਿਹ ॥]

(ਸ੍ਰੀ ਦਸਤ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧)

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ

[ਆਦਿ ਸਚੁ ਸੁਗਾਇ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥੧॥]

2. ਨਮਸਕਾਰ ਮੰਗਲ :

ਨਮਸਕਾਰ ਮੰਗਲ, ਉਹ ਮੰਗਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਨ ਦੀ ਮੰਗ, ਪ੍ਰਾਹਣਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਜੈਸਾ ਕਿ

[ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭੁ ਬੈਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ ॥੨੦॥]

(ਗਊਂਝੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੯੮)

3. ਅਸੀਰਵਾਦ ਮੰਗਲ :

ਅਸੀਰਵਾਦ ਮੰਗਲ, ਉਹ ਮੰਗਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਵਾਸਤੇ, ਅਸੀਸ, ਵਰਦਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਗੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਜੈਸਾ ਕਿ

[ਕੀਤਾ ਲੋੜੀਐ ਕੰਮੁ ਸੁ ਹਰਿ ਪਹਿ ਅਖੀਐ ॥]
(ਸਿੰਗੀਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੪, ਪਉੜੀ, ਅੰਗ ੯੯)

ਤਥਾ

[ਜਾਚਕੁ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਦੇਹਿ ਪਿਆਰਿਆ ॥]

(ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੩੨੦)

ਸੋ, ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਉਪਰਕ ਸਲੋਕ, ਨਮਸਕਾਰ, ਬੈਨਤੀਮਈ ਮੰਗਲ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ!

ਕਿਰਤਿ ਕਰਮ ਕੇ ਵੀਛੁੜੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲਹੁ ਰਾਮ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਕਿਰਤਿ=ਕੀਤੇ ਹੋਏ। ਕਰਮ=ਕੰਮ। ਕੇ=ਕਰਕੇ। ਵੀਛੁੜੇ=ਵਿੱਛੜ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ=ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕੇ। ਮੇਲਹੁ=ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਓ। ਰਾਮ=ਹੋ ਪ੍ਰਭੁ!

ਅਰਥ : ਆਪਣੀ ਜੋਤੀ ਕਰਕੇ, ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਰਮੇ ਹੋਏ, ਹੇ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ! ਅਸੀਂ ਜੀਵ, ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ, ਆਪ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਵਿੱਛੜ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ, ਆਪ ਰਹਿਮਤ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਓ ਜੀ।

ਇਨਸਾਨ, ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ, ਪ੍ਰਭੁ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੁ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ, ਪ੍ਰਭੁ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਵਿੱਛੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਲੋਕ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ :

[ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ ॥]

ਪ੍ਰਸਨ : ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਮ ਕਿਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਕੀ ਹਨ ?

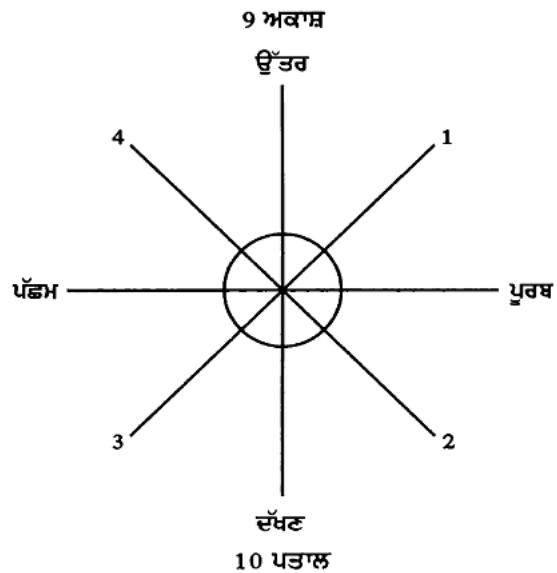
ਉੱਤਰ : ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਮ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਸਹਿਤ, ਹੋਣਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ :-

1. ਪ੍ਰਾਰਥਣ ਕਰਮ :

ਉਹ ਕਰਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜਾਤ, ਵਰਣ, ਉਮਰ, ਭੋਗ, ਪਦਾਰਥ, ਇੱਜਤ, ਮਾਣ, ਵਡਿਆਈ, ਕੁਲ, ਵੰਸ਼ ਆਦਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

2. ਕਿਰੇਮਾਨ ਕਰਮ :

ਇਹ ਉਹ ਕਰਮ ਹਨ, ਜੋ ਮਨੁੱਖ, ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਰਨ ਤੀਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਦਾ ਹੈ।

3. ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ :

ਇਹ ਉਹ ਕਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਭੋਗਣ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਚਿਤ, ਭਾਵ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ, ਕਿਰੋਮਾਨ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸ ਭ੍ਰੋ ਬਕਿ ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ=ਚਾਰੇ ਖੂੰਜੇ। ਦਹ ਦਿਸ=ਦਸੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ=(ਚਾਰ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ=ਉੱਤਰ, ਦੱਖਣ, ਪੂਰਬ, ਪੱਥਮ+ਚਾਰੇ ਖੂੰਜੇ, (ਜਾਂ) ਚਾਰ ਕੋਣ+ਅਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਪਤਾਲ), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਹੇਠਾਂ ਡਾਇਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਂਦਰ, ਹੋਰ ਸਰਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :—

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ=ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ=ਅੰਡਜ, ਜੇਰਜ, ਸੇਤਜ, ਉਤਕੁਜ। ਭ੍ਰੋ=ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਕੇ। ਬਕਿ=ਹਾਰ ਕੇ। ਆਏ=ਆ ਗਏ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਾਮ=ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ।

ਅਰਥ :

ਹੇ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ! ਆਪ ਜੀ ਨਾਲੋਂ ਵਿੱਛੜ ਕੇ, ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ, 84 ਲੱਖ ਜੂਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਦਸੇ ਹੀ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਮਦੇ ਹੋਏ, ਥੱਕ-ਹਾਰ ਗਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਣ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਫਿਰ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ! ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਾਂ। ਆਪ ਰਹਿਮਤ ਕਰੋ ਕਿ ਹੁਣ ਕਦੇ ਵੀ, ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵਿੱਛੜੀਏ ਨਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵਿੱਛੜ ਕੇ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਥਾਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ :

ਧੇਨੁ ਦੁਧੈ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਕਿਤੈ ਨ ਆਵੈ ਕਾਮ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਧੇਨੁ=ਗਊ=ਗਾ। ਦੁਧੈ ਤੇ ਬਾਹਰੀ=ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ (ਬਿਨਾਂ)। ਕਿਤੈ ਨਾ ਆਵੈ ਕਾਮ=ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਅਰਥ :

ਗਊ ਦੀ ਮਾਣ-ਮਰਯਾਦਾ, ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਦੁੱਧ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਊ ਨਾ ਤਾਂ ਹਲ ਜੋੜਨ ਦੇ ਕੰਮ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਬੂਹ ਗੇੜਨ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭਾਰ ਆਦਿਕ ਢੋਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਇੰਝ ਸਮੱਝ ਕਿ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਗਊ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੈ।

ਐਨ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ-ਘਰ ਵਿਖੇ, ਜੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਮਾਣ-ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕੋਵਲ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਨਸਾਨ, ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਕੀਮਤੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗਊ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਗਊ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਢੇਣ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਤਾਂ ਮਾਲਕ, ਉਸ ਦਾ ਸੰਗਲ ਖੋਲ ਕੇ, ਡੱਡੇ ਮਾਰ ਕੇ, ਉਸਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਬਿਗਾਨੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਚਰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ, ਕੋਈ ਉਸਨੂੰ ਡਾਂਗਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਗੰਡਾਸਾ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਗਊ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਲ, ਬੇਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ, ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੋਰ, ਮਾਘ ਦੀਆਂ ਦੁਖਦਾਈ ਰਾਤਾਂ, ਤਾਗਿਆਂ ਦੀ ਛਾਵੇਂ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨਸਾਨ,

ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ, ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਬੇਪਤ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੇਅਤ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੀ
ਪੰਕਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਉਦਾਰਗਨ ਦੇ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਨੂੰ
ਸਮਝਾਉਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਜਲ ਬਿਨੁ

ਪਦ-ਅਰਥ :

ਸਾਖ ਕੁਮਲਾਵਤੀ ਉਪਜਹਿ ਨਾਹੀ ਦਮ ॥
ਜਲ ਬਿਨੁ-ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ। ਸਾਖ=ਸਾਖਾ=ਟਾਹਣੀ, ਫਸਲ
ਆਇ। ਕੁਮਲਾਵਤੀ=ਮੁਰਝਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਪਜਹਿ=ਉਪਜਣਾ,
ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ। ਦਮ=ਪੈਸੇ।

ਅਰਥ :

ਖੇਤੀ, ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹਨੀ-ਭਰੀ ਹੋ ਕੇ ਵਧਦੀ-ਫੁਲਦੀ ਹੈ
ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਫੁੱਲ, ਫਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਫਲ ਰੂਪ ਅਨਾਜ
ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ, ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ, ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪਰ, ਜੇਕਰ
ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਸੁੱਕ-ਸੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ
ਨਾ ਫੁੱਲ, ਨਾ ਫਲ, ਨਾ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਨੂੰ
ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ
ਗੁਪੀ ਜਲ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਦੇ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ
ਸੁੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸੁੱਖ ਰੂਪ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦੀ।

ਹਰਿ ਨਾਹ

ਪਦ-ਅਰਥ :

ਨ ਮਿਲੀਐ ਸਾਜਨੈ ਕਤ ਪਾਈਐ ਬਿਸਰਾਮ ॥
ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ। ਨਾਹ=ਪਤੀ। ਸਾਜਨੈ=ਸੱਜਣ, ਗੁਰਮੁਖ-ਜਨ ਨਾਲ।
ਕਤ=ਕਿਥੋਂ। ਬਿਸਰਾਮ=ਸੁੱਖ, ਅਰਾਮ।

ਅਰਥ :

ਇੱਕ ਇਮਾਨਦਾਰ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ
ਹੀ, ਸੱਚਾ ਸੁੱਖ/ਅਰਾਮ/ਟਿਕਾਅ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਜੇਕਰ ਸਿਰ
ਤੇ ਪਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਰ ਪਲ, ਦੁੱਖ
ਬਰਿਆਂ ਤੇ ਦੁਖਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜੀਵ-
ਗੁਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਸਾਡਾ ਸਭ ਦਾ ਹੀ ਪਤੀ ਹੈ।
ਸੌ, ਹੇ ਸੱਜਣ, ਗੁਰਮੁਖ-ਜਨ ਭਾਈ! ਜੇਕਰ ਹਨੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਨਾ-
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ, ਤਾਂ ਸੁੱਖ ਕਿਥੋਂ ਪਾਈਦਾ ਹੈ? ਭਾਵ ਪਤੀ-

ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜੀਵ-ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ
ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਸੁੱਖ-ਅਰਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਮੂਹ ਪੰਕਤੀਆਂ
ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ
ਰੱਖ ਕੇ, ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਕੁਝ ਕਰਨੇ ਬਚਨ
ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ:

ਜਿਤੁ ਘਰਿ

ਪਦ-ਅਰਥ :

ਹਰਿ ਕੰਤੁ ਨ ਪ੍ਰਗਟਈ ਭਠਿ ਨਗਰ ਸੇ ਗ੍ਰਾਮ ॥

ਜਿਤੁ ਘਰਿ=ਜਿਸ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਘਰ ਵਿੱਚ। ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ।
ਕੰਤ=ਪਤੀ। ਨ ਪ੍ਰਗਟਈ=ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਭਠਿ=ਭੱਠਨ, ਭੱਠੀ
ਆਇ। ਨਗਰ=ਸ਼ਹਿਰ। ਸੇ=ਵਰਗੇ, ਤੁਲ। ਗ੍ਰਾਮ=ਪਿੰਡ।

ਅਰਥ :

ਇੱਕ ਇਮਾਨਦਾਰ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਪਤੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ,
ਘਰ-ਬਾਰ ਸਭ, ਸੰਥੇ ਤੇ ਡਰਾਉਣੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵਿਛੇਵੇਂ
ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ, ਚਲਦੇ ਭੱਠੇ ਦੀ ਨਿਆਈ, ਸਦਾ ਤਪਦੀ
ਗਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਸ ਜੀਵ-ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ
ਘਰ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਰੂਪ ਪਤੀ=ਪ੍ਰਭੂ ਉਪਜਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਲੰਖਾਂ
ਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸੁੰਦਿਆਂ ਵੀ, ਬਿਰਹੇ ਦੀ
ਅਗਨੀ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਭੱਠੇ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਾਸੀਰਾਂ
ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਭੱਠਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅੱਗ
ਵਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ, ਜਦੋਂ ਭੱਠੇ ਦਾ ਮਾਲਕ ਭੱਠਾ ਚੁੱਕ ਕੇ
ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਭੱਠੇ ਦੀ ਅੱਗ ਨਾਲ ਸੜੀ ਹੋਈ ਉਹ ਮਨੂਰ
ਮਿੱਟੀ, ਭਾਵੇਂ ਪੰਜਾਰ ਸਾਲ ਤੱਕ ਪਈ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਸ ਵਿੱਚ
ਘਾਰ ਦੀ ਤਿੜ ਤੱਕ ਵੀ ਉੱਗਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਸ
ਪਿੰਡ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ, ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ
ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ, ਭੱਠੇ ਦੀ ਸੜੀ ਹੋਈ ਮਨੂਰ
ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਨਿਆਈ ਹਨ।

ਸ੍ਰਬ ਸੀਗਾਰ

ਪਦ-ਅਰਥ :

ਤੰਬੋਲ ਰਸ ਸਣੁ ਦੇਹੀ ਸਭ ਖਾਮ ॥

ਸ੍ਰਬ=ਸਾਰੇ। ਸੀਗਾਰ=ਹਾਰ ਜ਼ਿੰਗਾਰ। ਤੰਬੋਲ=ਪਾਨ। ਸਣੁ=ਸਮੇਤ।

ਖਾਮ=ਝੂਠੇ।

ਅਰਥ : ਪਤੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਸੰਦਰ ਸਰੀਰ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਰ-ਸਿੰਗਾਰ ਅਤੇ ਹਾਵ-ਭਾਵ, ਸਭ ਝੂਠੇ ਤੇ ਨਿਸਫਲ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੀਵ-ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਾਰ-ਸਿੰਗਾਰ, ਪਾਨਾਂ ਦੇ ਰਸ-ਚੂਸਣੇ ਆਦਿ, ਸੰਦਰ ਦੇ ਹਸਤੇ, ਸਭ ਝੂਠੇ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਉਹ, ਪਾਸੇਕਰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ਕੰਤ ਵਿਹੂਣੀਆ ਮੀਤ ਸਜਣ ਸਭਿ ਜਾਮ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਪ੍ਰਭ=ਪ੍ਰਭੂ। ਸੁਆਮੀ=ਮਾਲਕ। ਕੰਤ=ਪਤੀ।
ਵਿਹੂਣੀਆ=ਵਾਂਝੀਆਂ। ਮੀਤ=ਮਿੱਤਰ। ਜਾਮ=ਜਮ।

ਅਰਥ : ਇੱਕ ਇਸਤਰੀ ਲਈ, ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਹੋਰ ਮਿੱਤਰ, ਸੱਜਣ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਲੋਕ, ਉਸ ਉੱਪਰ ਮਾੜਾ ਸ਼ੱਕ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੂੰ ਤਾਹਨੇ-ਮਿਹਣੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ, ਉਸ ਲਈ ਜਮ-ਰੂਪ, ਭਾਵ ਦੁਖਦਾਈ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ-ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਪਾਸ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਪਤੀ
ਪ੍ਰਭੂ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ
ਸੰਸਾਰੀ ਸੱਜਣ, ਮਿੱਤਰ, ਧਨ-ਪਦਾਰਥ ਆਦਿ ਸਭ, ਜਮ-ਰੂਪ
ਹੋ ਨਿੱਬੜਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨਤੀਆ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਜੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅਰਥ : ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਜੋਤ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ
ਹੋ ਜੀਵ ! ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰ, ਕਿ
ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ! ਸਾਡੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦੇ
ਦਿਓ।

[ਵਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਦਾਤਾਰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਦੇਹੁ ॥
ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਨਾਨਕ ਚਾਉ ਏਹੁ ॥]

(ਸੁਹੰਗ ਮਹਲਾ ੫ ਅਸਟਵਦੀਆ, ਅੰਗ ੨੬੨)

ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਸੁਆਮੀ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭ ਜਿਸ ਕਾ ਨਿਹਚਲ ਧਾਮ ॥੧॥

ਪਦ ਅਰਥ : ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ। ਮੇਲਹੁ=ਮਿਲਾ ਦਿਓ। ਸੁਆਮੀ=ਮਾਲਕ। ਸੰਗਿ

ਪ੍ਰਭ=ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ। ਨਿਹਚਲ=ਅਚੱਲ=ਸਥਿਰ। ਧਾਮ=ਘਰ।

ਅਰਥ : ਹੇ ਸੁਆਮੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀਓ ! ਸਾਨੂੰ, ਹਰਿ=ਜੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ
ਨੂੰ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਪ੍ਰਭੂ-ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ,
ਆਸਥਾਨ=ਸਰੂਪ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ
ਮਿਲਾ ਦਿਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਸਾਕ-ਸੰਬੰਧੀ,
ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ, ਮਿੱਤਰ, ਸੱਜਣ, ਧਨ-ਪਦਾਰਥ ਸਭ, ਚਲਾਇਮਾਰ
ਭਾਵ ਅਸਥਿਰ ਹਨ ॥੧॥

ਪਹਿਲੀ ਰਾਸ ਦੀ ਅਰੰਭਤਾ

ਬਾਰਾਂ ਰਾਸਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੰਮਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ (ਸਾਲ) ਹੀ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੈ, ਜੋ ਉਜੈਨ ਦੇ ਰਾਜੇ ਬਿਕ੍ਰਮਾਜੀਤ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਜਾ ਬੜਾ ਧਰਮਾਤਮਾ ਤੇ ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਰਜਾ ਬੜੀ ਸੁਖੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭੁਲਤ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਇਸ ਗੁਣ ਅਤੇ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਪਰਜਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ, ਇਹ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਗਿਆ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਗੂੜੇ ਪਿਆਰ ਸਕਦਾ, ਲੋਕ ਇਸਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ, ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਨਾਂ, ਮਹੀਨਿਆਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਕੇ, ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਇਸ ਸੰਮਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਰਾਸ (ਮਹੀਨਾ) ਚੇਤ ਹੈ। ਸੋ, ਹੁਣ ਚੇਤ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਹੀ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਂਝ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿ

ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ ॥

ਪਦ ਅਰਥ : ਚੇਤਿ=ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ। ਗੋਵਿੰਦੁ=ਪ੍ਰਭੁ। ਅਰਾਧੀਐ=ਸਿਮਰੀਐ। ਘਣਾ=ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ।

ਅਰਥ : ਚੇਤ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਸਰਦੀ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦੀ ਸੰਧਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਅ ਨਾਲ ਹੀ, ਸਰਦੀ ਦਾ ਮੌਸਮ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਵਿਦਾਇਗੀ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰਮੀ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਆਗਮਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਮਹੀਨੇ, ਨਾ ਬਹੁਤੀ ਗਰਮੀ ਅਤੇ ਨਾ ਬਹੁਤੀ ਸਰਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਰੁੱਤ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ, ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਬਹਾਰ ਦੇ ਖਿੜਨ ਨਾਲ, ਜੜ੍ਹ, ਜੰਗਾਮ, ਕੀਟ, ਪਤੰਗਾਮ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਆਦਿਕ ਬੂਟੇ, ਬਿਛ, ਦਰੱਖਤ, ਸਭ ਮਉਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਸਭ ਜੀਵ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਵਾਯੂ-ਭਿੱਲ ਦੇ ਹਾਵਾਂ-ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ॥ ਨਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਬਾਹਰਲਾ ਮੌਸਮ ਸੁਹਾਵਣਾ ਅਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਵਾਸਤੇ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਸੁਹੱਪਣ ਭਰਿਆ, ਪ੍ਰਭੁ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸੋ, ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਿਮਰੀਏ, ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਭਾਗੀ ਅਨੰਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਵਾਸਤੇ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਪ੍ਰਭੁ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੰਬੰਧੀ, ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ

ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਪਾਈਐ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਭਣਾ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਸੰਤ=ਸ਼ਾਂਤ-ਚਿੱਤ। ਰਸਨਾ=ਜੀਭ। ਭਣਾ=ਉਚਾਰਨ।

ਅਰਥ : ਪ੍ਰਭੁ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਦਾਤ, ਸ਼ਾਂਤ-ਚਿੱਤ ਸਾਹੂ-ਜਨਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਚੌਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰੂਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਸਦਕਾ, ਜੀਵ, ਜਿਹਵਾ ਦੁਆਰਾ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਉਚਾਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨਿ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਆਏ ਤਿਸਹਿ ਰਾਣਾ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ=ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ, ਜੀਵ ਲਈ ਆਪਣਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰਕ ਰਿਸ਼ਤੇ, ਧਨ, ਪਦਾਰਥ ਆਦਿ, ਸਭ ਪਰਾਏ ਹਨ। ਰਾਣਾ=ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ।

ਅਰਥ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ, ਉਸ ਪਗਮ-ਪਿਤਾ-ਧਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਉਹੀ ਜਾਗਿਆਸੂ, ਉਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਹੁਣ, ਪ੍ਰਭੁ ਦੀ ਗਿਣਤੀ (ਨਜ਼ਰ) ਵਿੱਚ ਆਏ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਵਰਨਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਜੀਵਣਾ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਜਣਾ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਬਿਨੁ=ਪਲ। ਜਣਾ=ਜੰਮਣਾ, ਜਾਨਣਾ, ਜਾਣਾ।

ਅਰਥ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਇਹੋ-ਜਿਹੀ ਹੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮਹਿਸੂਸਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇੱਕ ਪਲ ਭਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਵੀ, ਪੂਰੇ
ਜਨਮ ਦੇ ਅਜਾਈਂ ਜਾਣ ਦੇ ਤੁਲ=ਸਦੱਗੜ੍ਹ ਹੈ।

ਜਲਿ ਬਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਿਆ ਰਵਿਆ ਵਿਚਿ ਵਣਾ ॥
ਮਹੀਅਲਿ=ਮਹੀ+ਅਲਿ=ਪਾਂਡੀ+ਅਕਾਸ਼। ਪੂਰਿਆ=ਪਰੀਪੂਰਨ।
ਰਵਿਆ=ਰਮਿਆ। ਵਣਾ=ਜੰਗਲਾਂ।

ਅਰਥ : ਫਿਰ, ਦੇਖ! ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਦਇਆਲਤਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ
ਕੈਸੀ ਹੈ। ਕਿ ਉਹ ਜੀਵ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ
ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਪਾਣੀ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਅਕਾਸ਼-ਪਤਾਲ ਵਿੱਚ
ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਭਾਵ
ਜ਼ੱਚੋ-ਜ਼ੱਚੇ ਵਿਚ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ, ਜੀਵ ਦੇ ਅਤਿ ਨੇੜੇ ਹੋ
ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੌ ਪ੍ਰਭੂ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਕਿਤੜਾ ਦੁਖੁ ਗਣਾ ॥
ਕਿਤੜਾ=ਕੇਤੜਾ=ਕਿੰਨਾ। ਗਣਾ=ਗਿਣਨਾ।

ਅਰਥ : ਫਿਰ ਵੀ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਇਨਸਾਨ ਦੇ
ਚੇਤੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਤਾਂ ਕਿੱਢੇ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਭਾਵ
ਇਸ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਲਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ
ਸਕਦਾ।

ਯਥਾ

[ਜਹਾਂ ਬੀਸਰੈ ਠਾਕੁਰੁ ਪਿਆਰੋ ਤਹਾਂ ਦੁਖੁ ਸਭ ਆਪਦ ॥]
(ਸਾਰਗ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੧੨੦੮)

ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਸੌ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿੰਨਾ ਭਾਗੁ ਮਣਾ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਰਾਵਿਆ=ਬੋਗਿਆ=ਬੋਗਣਾ=ਜੱਪਣਾ। ਮਣਾ=ਸ਼ੋਮਣੀ।
ਅਰਥ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਐਸਾ ਪ੍ਰਭੂ, ਜੋ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ
ਜੱਪਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਮਣਾਂ ਮੂੰਹੀਂ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ,
ਸ਼ੋਮਣੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੰਉ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ ਨਾਨਕ ਪਿਆਸ ਮਨਾ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਕੰਉ=ਨੂੰ, ਦੇ ਤਾਈਂ। ਲੋਚਦਾ=ਲੱਭਦਾ=ਚਾਹੁੰਦਾ।
ਅਰਥ : ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਕੁੱਲ

ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ, ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਉਣਾ ਕਰਦੇ
ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸਾਡੇ ਸਮੂਹ
ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਮਨ, ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਕ, ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ।

ਚੇਤਿ ਮਿਲਾਏ ਸੌ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਸ ਕੈ ਪਾਇ ਲਗਾ ॥੨॥

ਅਰਥ : ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਜੋ
ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਆਪ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ
ਦੇਣ, ਤਾਂ ਐਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨਾਂ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ ਅਸੀਂ
ਪੈਰੀਂ ਪੈਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ॥੨॥

ਰਾਸ ਦੂਜੀ, ਮਹੀਨਾ ਵੈਸਾਖ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ, ਚੇਤ ਮਹੀਨੇ
ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੈਸਾਖ ਨੂੰ, ਭਾਂਤ-
ਭਾਂਤ ਦੀ ਬਨਸਪਤੀ ਦੇ ਪਿੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਫਲ, ਛੁੱਲਾਂ ਆਦਿ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਜੋਬਨ-
ਬੇੜੇ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਕੇ, ਹੋਰ ਭੀ ਅਧੀਜਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ੰਕਾ
ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਖੇੜੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ
ਮਿਲਾਪ ਹੋਵੇਗਾ ਭੀ, ਕਿ ਨਹੀਂ! ਐਸੀਆਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਪ੍ਰੇਮਣਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ,
ਵੈਸਾਖ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਵਰਣਣ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਵੈਸਾਖ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਵੈਸਾਖ=ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ। ਧੀਰਨਿ=ਧੀਰਜ। ਕਿਉ=ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।
ਵਾਢੀਆ=ਵਿੱਛੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਬਿਛੋਹੁ=ਵਿੱਛੜਾ।

ਅਰਥ : ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ
ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ
ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ
ਵਿੱਛੜਾ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿੱਛੜੀਆਂ
ਹੋਈਆਂ, ਧੀਰਜ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਾਰਨ? ਭਾਵ, ਉਹ ਭਗਤ-ਜਨ,
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ
ਵਿਸਾਰ ਕੇ, ਕਿਵੇਂ ਹੌਸਲੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ?

ਹਰਿ ਸਾਜਨ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ ਲਰੀ ਮਾਇਆ ਧੋਹੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਪੁਰਖੁ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ। ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ=ਕੁੱਲ ਕੈ। ਧੋਹੁ=ਧੋਖਾ।

ਪੰਜ ਸੁਆਲ

ਅਰਥ : ਪਰ, ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੀਵ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ, ਮਿੱਤਰ ਰੂਪ ਹਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ ਭੁਲ ਕੇ, ਛਲ ਲੈਣ ਵਾਲੀ, ਧੋਖੇ ਰੂਪ ਮਾਇਆ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰਤ੍ਯੇ ਕਲਤ੍ਰੂ **ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ ਹਰਿ ਅਵਿਨਾਸੀ ਓਹੁ ॥**

ਪਦ-ਅਰਥ : ਕਲਤ੍ਰੂ=ਇਸਤਰੀ। ਅਵਿਨਾਸੀ=ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ।

ਅਰਥ : ਧੋਖੇ ਰੂਪ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਪੁੱਤਰ, ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਧਨ-ਦੌਲਤ, ਪਦਾਰਥ ਆਦਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ, ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ, ਇਸਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ=ਫਸ-ਫਸ ਕੇ।

ਅਰਥ : ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ, ਮੋਹ ਦੇ ਝੂਠੇ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫਸ-ਫਸ ਕੇ, ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਮਰ ਰਹੀ=ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਅਸਲੀ ਧੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣਾ ਹੈ।

ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਧੰਦਿਆਂ
ਦੀ, ਜੀਰੋ ਕੀਮਤ ਸੰਬੰਧੀ, ਚਾਨਣਾ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ

ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਅਗੈ ਲਈਅਹਿ ਖੋਹਿ ॥

ਅਰਥ : ਜੇਕਰ ਇਨਸਾਨ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ, ਮਾਇਆਵਾਕੀ ਪੁੰਨ, ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਰਸਤੇ ਦੇ ਖਰਚ ਵਜੋਂ, ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਜਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਖੋਹ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਇੱਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਕੋਈ ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਆਖੀਰ ਤੱਕ, ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਭਦਾ ਹੈ।

ਦਾਯੁ ਵਿਸਾਰਿ **ਵਿਗੁਚਣਾ ਪ੍ਰਤ੍ਯ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥**

ਪਾਠ **ਦਾਯੁ=ਦਈਉ।**

ਪਦ-ਅਰਥ : ਦਾਯੁ=ਪ੍ਰੇਰਕ=ਪਰਮਾਤਮਾ। ਵਿਗੁਚਣਾ=ਖਰਾਬ ਹੋਣਾ।

ਅਰਥ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ, ਇਨਸਾਨ ਸਦਾ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ, ਇਸ ਦੀ

ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਣੀ **ਜੋ ਲਗੇ ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ ॥**

ਪਦ-ਅਰਥ : ਨਿਰਮਲ=ਸਵੱਛ=ਉੱਜਲ=ਮੇਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਸੋਇ=ਸੋਭਾ=ਵਡਿਆਈ।

ਅਰਥ : ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ, ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦੇ ਹੋਏ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੜੀ ਭਾਗੀ ਵਡਿਆਈ, ਸੋਭਾ, ਉੱਜਲ ਤੇ ਸਵੱਛ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਕੀ **ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਹੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥**

ਅਰਥ : ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮੇਰੇ ਤੇ ਰਹਿਮਤ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੋ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਮੇਰੀ ਇਹੀ, ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਆਖਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ।

ਵੈਸਾਖੁ ਸੁਹਾਵਾ **ਤਾਂ ਲਗੈ ਜਾ ਸੰਤੁ ਭੇਟੈ ਹਰਿ ਸੋਇ ॥੩॥**

ਅਰਥ : ਪਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਤਦ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਤਾਂ ਹੀ ਸੁਹਾਵਣਾ ਤੇ ਸੋਭਨੀਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ, ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਸਾ, ਸਾਧ-ਜਨ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂ, ਉਹ ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਰਾਸ ਤੀਸਰੀ, ਮਹੀਨਾ ਜੇਠ

ਮਿਲਾਪ ਦੀਆਂ ਤਾਂਧਾਂ ਨਾਲ ਉਤਾਰਲੀ ਹੋਈ, ਜੀਵ ਰਧ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਵਿਸਾਖ ਦੇ ਪੇਂਡੇ ਵਾ ਮਹੀਨਾ, ਇੰਝ ਹੀ ਬਤੀਤ ਹੈ, ਗਾਗਾ, ਤਾਂ ਫਿਰ, ਆਪਣਾ ਜੋਰ ਛੱਡ ਕੇ, ਉਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਉੱਪਰ ਆਸ ਰੱਖਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਤੀ-ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਮੇਰੇ ਅੰਗੂਣ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ, ਜੋ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿੱਚ, ਰੁਕਾਵਟ ਰੂਪ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਸ ਕੇ, ਉਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲਿਪਟ ਜਾਵਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ, ਸਭ ਲੋਕਾਈ ਤਗਸਦੀ ਹੈ।

ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿ ਜੇਠਿ ਚੁੜੰਦਾ ਲੋੜੀਐ ਜਿਸੁ ਅਗੈ ਸਭਿ ਨਿਵੰਨਿ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ :	ਜੇਠ=ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ। ਜੁੜੰਦਾ=ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਨਿਵੰਨਿ=ਨਿਵਦੇ ਹਨ।
ਅਰਥ :	ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਂ ਇਨਸਾਨ! ਤੇਰਾ ਮਨ, ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅੱਗੇ, ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਜੀਵ ਨਿਵਦੇ ਹਨ।
ਹਰਿ ਸਜਣ	ਦਾਵਣ ਲਗਿਆ ਕਿਸੇ ਨ ਦੇਈ ਬੰਨਿ ॥
ਪਾਠ :	ਬੰਨਿ=ਬੰਨ੍ਹ।
ਪਦ-ਅਰਥ :	ਦਾਵਣਿ=ਲੜ (ਪੱਲਾ)।
ਅਰਥ :	ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੋ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਦੀ ਸਦਾ ਲਾਜ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ, ਉਸ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਸਿਹਰ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ, ਸਾਰੇ ਲੇਖੇ-ਜੋਖੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਅਧੀਨ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।
ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ	ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭ ਉਨ ਲਗੈ ਨਾਹੀ ਸੰਨਿ ॥
ਪਾਠ :	ਸੰਨਿ=ਸੰਨ੍ਹ।
ਪਦ-ਅਰਥ :	ਸੰਨਿ=ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣਾ (ਕੰਧ ਪਾੜ ਕੇ ਚੌਗੀ ਕਰਨਾ)।
ਅਰਥ :	ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਜੋ ਨਾਮ ਹੈ, ਉਹ, ਮਾਣਕ, ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ, ਐਸਾ ਸੁੱਚਾ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ, ਕਦੇ ਵੀ ਕੰਧ ਪਾੜ ਕੇ ਚੁਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੱਟਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕਦੇ ਘਟਦੀ ਨਹੀਂ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਧਨ-ਪਦਾਰਥ, ਮਾਣਕ, ਮੋਤੀ, ਹੀਰੇ, ਜਵਾਹਰਾਤ ਆਦਿ ਸਭ, ਚੌਗੀ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਪੁਗਾਣੇ ਫਟੇ ਨੋਟ, ਵੱਟਾ ਲੱਗ ਕੇ ਸੌ ਤੋਂ ਨੇਂਥੇ ਤਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੰਦਵਾਸ਼ਨਾ ਨਾਲ ਭੀ, ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਅੱਲਾ, ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਅਸਰ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਰੰਗ ਸਭੇ	ਨਾਰਾਇਣੈ ਜੇਤੇ ਮਨਿ ਭਾਵੰਨਿ ॥
ਅਰਥ :	ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜਿਤਨੇ ਭੀ ਰੰਗ ਹਨ, ਕਾਲੇ, ਪੀਲੇ, ਲਾਲ, ਅਰਥਾਤ ਛੋਟੇ, ਵੱਡੇ, ਭਲੇ, ਬੁਰੇ, ਪਸੂ, ਪੰਛੀ, ਇਸਤਰੀ, ਪੁਰਸ਼, ਜਲ,

ਬਲ, ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਆਦਿ, ਸਭ ਉਸ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਕੌਤਕ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ।	
ਜੋ ਹਰਿ ਲੋੜੇ ਸੋ ਕਰੇ ਸੋਈ ਜੀਅ ਕਰੰਨਿ ॥	
ਅਰਥ :	ਈਸ਼ਵਰ ਜੋ ਕੁਝ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵ ਵੀ ਉਹੀ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਹੁਕਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਭ-ਕੁਝ, ਉਸਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਜੋ ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਸੋਈ ਕਹੀਅਹਿ ਧੰਨਿ ॥	
ਅਰਥ :	ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ, ਇਸ ਕਦਰ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁੱਠੁ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹੀ ਪੁਰਸ਼, ਧੰਨਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ।
ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਵਿਛੁੜਿ ਕਿਉ ਰੋਵੰਨਿ ॥	
ਅਰਥ :	ਜੇਕਰ, ਜੀਵ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਮਨ-ਮੰਗੋ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦ, ਪਦਾਰਥ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਸਦਾ ਖੁਸ਼ ਰਹੇ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ, ਕਦੇ ਵੀ ਰੋਵੇ ਨਾ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਗੋਂ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ [ਅਧਿਕਾਰਿ ਨਿਭੜੈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭ ਕੋਇ ॥]
	(ਗਊੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੧੫੬-੫੭)
	ਐਸਾ ਗਿਆਨ ਕਿਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ, ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਦਿੰਦੇ ਹਨ
ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਪਰਾਪਤੇ ਨਾਨਕ ਰੰਗ ਮਾਣੰਨਿ ॥	
ਅਰਥ :	ਐਸਾ ਗਿਆਨ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਉਹ ਜੀਵ, ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਦੇ ਰੰਗ=ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ, ਮਾਨਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਹਰਿ ਜੇਠੁ ਰੰਗੀਲਾ ਭਿਸੁ ਧਣੀ ਜਿਸ ਕੈ ਭਾਗੁ ਮਥੰਨਿ ॥੪॥	
ਪਦ-ਅਰਥ :	ਰੰਗੀਲਾ=ਰੰਗਾਂ ਵਾਲਾ=ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲਾ। ਮਥੰਨਿ=ਮੱਥੇ ਦੇ।
ਅਰਥ :	ਜੇਠ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤੁਕ ਦੁਆਰਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਠ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਤਕ 'ਤੇ, ਚੰਗੇ ਲੇਖ

ਲਿਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਦੁਆਰਾ
ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਚੰਗੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਹੀ, ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਬਣਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ,
ਜੀਵ ਦੇ ਮਸਤਕ ਵਿਖੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥੪॥

ਰਾਸ ਚੌਥੀ, ਮਹੀਨਾ ਹਾੜ੍ਹ

ਆਸਾੜ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨਾ ਪਾਸਿ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਆਸਾੜ=ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ (ਹਾੜ੍ਹ)। ਤਪੰਦਾ=ਤਪਸ਼ ਭਰਿਆ।
ਤਿਸੁ ਲਗੈ=ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਨਾਹੁ=ਪਤੀ।

ਅਰਥ : ਹਾੜ੍ਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਗਰਮੀ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ
ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲੋਂ, ਇੱਕ ਸੰਸਾਰਕ ਪਤਨੀ ਲਈ, ਹੋਰ ਭੀ
ਤਪਸ਼ ਭਰਿਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ, ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਸੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼, ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਲਈ, ਹਾੜ੍ਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ,
ਭਿਆਨਕ ਤਪਸ਼ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ, ਪਤੀ
ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਪਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਭੂ
ਦਾ ਨਾਮ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਇਸ ਗਰਮੀ ਦਾ ਦੁੱਖ
ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ, ਪਿਆਰੇ ਦੇ
ਪੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੱਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਹੀ,
ਸੁੱਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗ ਕੈ ਮਾਣਸ ਸੰਦੀ ਆਸ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਜਗਜੀਵਨ=ਜਗਤ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਪੁਰਖੁ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ।
ਤਿਆਗ ਕੈ=ਛੱਡ ਕੇ। ਸੰਦੀ=ਗੋਚਰੀ।

ਅਰਥ : ਜਗਤ ਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ,
ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਅਤਿ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣੀ,
ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਯਥਾ

[ਧਰ ਜੀਅਰੇ ਇਕ ਟੇਕ ਤੂ ਲਾਹਿ ਬਿਡਾਨੀ ਆਸ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਪਿਆਈਐ ਕਾਰਜੁ ਆਵੈ ਰਾਸਿ ॥]
(ਗਊੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ, ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੨੫੭)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਛੱਡ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖੀ
ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ
ਦੁਜੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈ ਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ ॥
ਪਾਠ : ਦੁਯੈ=ਦੂਇਅਈ।

ਪਦ-ਅਰਥ : ਦੁਯੈ=ਦੂਜੇ। ਭਾਇ=ਪ੍ਰੇਮ। ਵਿਗੁਚੀਐ=ਖਰਾਬ ਹੋਈਦਾ ਹੈ।
ਫਾਸ=ਫਾਹੀ।

ਅਰਥ : ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ, ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ, ਆਸਰੇ ਨੂੰ
ਛੱਡ ਕੇ, ਦੂਸਰਿਆਂ (ਧੀਆਂ, ਪੁੱਤਰਾਂ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਦੇਵੀ-
ਦੇਵਤਿਆਂ) ਉੱਤੇ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ,
ਅੰਤ ਨੂੰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ, ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਪੈਦੀ ਹੈ ਅਤੇ
ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਰ ਕੇ, ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜਿਆਦਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ,
ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ :

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੌ ਲੁਣੈ ਮਾਵੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆਸੁ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ : ਬੀਜੈ=ਬੀਜਣਾ। ਲੁਣੈ=ਵੱਢਣਾ। ਲਿਖਿਆਸੁ=ਲਿਖਿਆ
ਹੋਇਆ।

ਅਰਥ : ਇਨਸਾਨ, ਜੋ ਵੀ ਮਾੜੇ, ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੋਕਰ ਸ਼ੁਭ
ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਜੋ ਸੁੱਖ ਰੂਪ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋਕਰ
ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਫਲ ਜੋ ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ
ਭੋਗਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸਾਨ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ
ਫਸਲ ਬੀਜਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਬੀਜ ਉੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫਸਲ ਤਿਆਰ
ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ, ਉਸੇ ਫਸਲ ਨੂੰ ਹੀ ਜੱਟ ਵੱਢਦਾ ਹੈ। ਜੋਕਰ
ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ, ਜਿਸਨੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਜੋ ਦੀ ਫਸਲ ਬੀਜੀ ਹੋਵੇ,
ਇਹ ਲੋਚੇ ਕਿ ਸੈਨੂੰ ਇਸ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਫਸਲ ਮਿਲ
ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸਦੀ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜੀਵ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ

ਗਏ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਲੇਖ, ਇਸਦੇ ਮਸਤਕ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,
ਉਹਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਗਈ ਨਿਵਾਸ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਰੈਣਿ=ਰਾਤ=ਉਮਰ। ਵਿਹਾਣੀ=ਬਿਤਾਉਣੀ।

ਅਰਥ : ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਸੰਸਾਰਕ ਇਸਤਰੀ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸੇਜ ਵਿਛਾ
ਕੇ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਲਈ, ਉਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ
ਬੈਠੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਪਤੀ ਨਾ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਦਿਨ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਅ
ਨਾਲ ਹੀ, ਨਿਵਾਸਤਾ ਵਿੱਚ ਉੱਠ ਖਲੋਤੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੁਰੂ
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਜੀਵ ਦੇ ਪੂਰੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇਕ ਰਾਤ ਮਿਥਦੇ
ਹੋਏ, ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ
ਇਸਤਰੀ ਦੀ, ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਸੇਜ ਉੱਪਰ, ਪਤੀ-ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੇ
ਨਿਵਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਭੋਗ ਕੇ, ਪਛਤਾਉਂਦੀ
ਹੋਈ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕੁਚ ਕਰ ਗਈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਸੇਜ ਉੱਤੇ, ਪਤੀ-ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਨਿਵਾਸ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ : ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਮਨ ਦੀ ਵੇਦਨ, ਦ੍ਰੈਤ-ਭਾਵ ਵਾਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ
ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾ ਜੱਪ ਸਕੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੀਵਨ ਰੂਪੀ ਰਾਤ
ਬਿਤਾ ਕੇ, ਅੰਤ ਪਛਤਾਉਂਦੀ ਹੋਈ, ਕਾਲ-ਵੱਸ ਹੋ ਗਈ।

ਅਗਲੀ ਪੰਕਤੀ
ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ
ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ, ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਹੋ
ਗਏ।

ਜਿਨ ਕੌ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ ਸੌ ਦਰਗਾਹ ਹੋਇ ਖਲਾਸ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਭੇਟੀਐ=ਮਿਲੀਐ। ਖਲਾਸ=ਛੁੱਟ ਗਏ ਹਨ।

ਅਰਥ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ, ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ
ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ
ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚੋਂ, ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਛੁੱਟ ਗਏ
ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ, ਆਪ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ
ਮਿਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ
ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ, ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ

ਤੋਂ, ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਤੱਕ ਪ੍ਰੁੱਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ ॥

ਅਰਥ : ਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ! ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਇਹੀ ਇੱਕੋ-
ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ, ਜੋਦੜੀ, ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ, ਆਪਣੀ ਐਸੀ
ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦਿਸ਼ਟੀ, ਮੇਰੇ ਅਲਪੱਗ ਤੋਂ ਕਰੋ ਕਿ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਤੇਰੇ
ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਲੰਗੀ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਹੀਂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ॥

ਅਰਥ : ਹੋ ਪ੍ਰਭ ! ਮੈਂ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ,
ਦੂਸਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜੋ, ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼
ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਮੇਰੀ ਇਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ,
ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰੇ ਬਖਸ਼ ਕੇ, ਨਿਵਾਜਣਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਆਸਾਚੁ ਸੁਹੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ ॥੫॥

ਅਰਥ : ਹਾੜ੍ਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ, ਸੁਹਾਵਣਾ=ਸੋਹਣਾ=ਸੁੱਖ
ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਵਿਆਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ, ਹਰੀ=ਪ੍ਰਭੂ
ਦੇ, ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥੫॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਹਰੀ ਦੇ ਚਰਨ ਕਿਵੇਂ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ : ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਨਿਰਕਾਰ=ਅਕਾਰ-ਹਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਸਦਾ ਨਾਮ, ਬਾਣੀ
ਗੀ ਉਸਦੇ ਚਰਨ ਹਨ। ਜੈਸਾ ਕਿ—

[ਚਿਤ ਚਰਨ ਨਾਮ ॥]

(ਸ੍ਰੀ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਨਾ ੯)

ਹਿਰਦੈ ਚਰਣ ਸਬਦੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਨਾਨਕ ਬਾਂਧਿਓ ਪਾਲ ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੬੮੦)

ਬੇਅੰਤ ਗਰਮੀ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
ਜੀ ਨੇ, ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਤਪਸ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਭੂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਤਪਸ
ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਰੱਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ
ਰੂਹਾਂ ਲਈ, ਹਾੜ੍ਹ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਪਸ ਵੀ, ਸੁਹੱਪਣ ਭਰੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਰਾਸ ਪੰਜਵੀਂ, ਮਹੀਨਾ ਸਾਵਣ

ਹਾੜ੍ਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਤਪਸ ਭਰਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜਿਥੇ ਆਮ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬੜਾ

ਪੰਜ ਸੁਆਲ

49

ਭਾਰੀ ਦੁਖੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ, ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਮਹੀਨੇ, ਬਰਸਾਤਾਂ ਦੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਉਹ, ਕੁਝ ਸੁੱਖ=ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਜਗਿਆਸੂ ਜੀਵ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋ ਕੇ, ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਦੁਖ ਮਹਿਸੂਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਕਰਕੇ, ਬੇਅੰਤ ਸੁੱਖ=ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੋ, ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਸਾਵਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਧਿਆਚੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਸਾਵਣਿ=ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ (ਸਾਉਣ)। ਸਰਸੀ=ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ। ਕਾਮਣੀ=ਇਸਤਰੀ।

ਅਰਥ : ਸਾਵਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਵਰਖਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਹਰੀ-ਭਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਹਰ-ਪਾਣੀ-ਮਾਤਰ ਟਹਿਕਦਾ ਹੋਇਆ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ, ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤੇ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਚਰਨ-ਕੰਵਲਾਂ ਨਾਲ ਧਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੋਈ, ਢੇਰ ਸਾਰਾ ਸੁੱਖ=ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੀ, ਅੰਨਦ-ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਤਾ ਸਚ ਰੰਗਿ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਰਤਾ=ਰੱਤਣਾ=ਜੁੜਨਾ। ਰੰਗਿ=ਪਿਆਰ। ਅਧਾਰੁ=ਆਸਰਾ।

ਅਰਥ : ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਇਕ ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ, ਮਨ, ਤਨ ਕਰਕੇ, ਉਸਦੇ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਬਿਖਿਆ ਰੰਗ ਕੁੜਾਵਿਆ ਦਿਸਨਿ ਸਭੇ ਛਾਰੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਬਿਖਿਆ=ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰ। ਕੁੜਾਵਿਆ=ਝੂਠੇ। ਛਾਰੁ=ਸੁਆਹ।

ਅਰਥ : ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰੰਗ, ਸਭ ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਸੁਆਹ ਦੇ ਤੁਲ ਦਿਸਦੇ ਹਨ।

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੂੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ ਮਿਲਿ ਸਾਂਧੁ ਪੀਵਣਹਾਰੁ ॥

ਅਰਥ : ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬੂੰਦ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ, ਮਨੁੱਖਾ

ਜਨਮ ਲਈ, ਅਤਿ ਸੁਹਾਵਣੀ-ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ, ਸਾਂਧੁ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਸੰਗ 'ਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜੋ, ਸਾਂਧੁ ਜਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੂੰਦ, ਜੋ ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਸੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਜੀਵ ਪੀਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਇਸ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਸਾਂਧੁਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ : ਉਹ ਸਾਂਧੁ, ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੱਕ ਪੁਚਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ ਸੰਮ੍ਰਿਥ ਪੁਰਖੁ ਅਪਾਰੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਵਣੁ=ਜੰਗਲ। ਤਿਣੁ=ਤ੍ਰਿਣੁ=ਘਾਹ-ਫੂਸ।

ਅਰਥ : ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਸਮਰੱਥ, ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜੋਤ ਰੂਪੀ ਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ, ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜੰਗਲ ਵਿਚਲਾ ਘਾਹ-ਫੂਸ ਆਦਿ ਵੀ, ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਟਹਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਹਰਿਆ-ਭਰਿਆ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਮਿਲਣੈ ਨੋ ਮਨੁ ਲੋੜਦਾ ਕਰਮਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰੁ ॥

ਅਰਥ : ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਜੋ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਘਾਹ-ਫੂਸ ਤੱਕ ਵੀ ਹੋਰੇ-ਭਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ, ਮਨ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ, ਉਸਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿੱਚ, ਇਨਸਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਹੀ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਜਿਨੀ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਹੰਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੁ ॥

ਅਰਥ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ, ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਪਤੀ-ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਅੱਗੇ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ, ਆਪਣਾ ਬਲ=ਜ਼ੋਰ, ਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀ ਮਇਆ ਕਰਿ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਮਇਆ=ਕਿਰਪਾ।

ਅਰਥ : ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਨੂੰ ਅਲਪੱਗ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐ ਇਨਸਾਨ ! ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਅੱਗੇ

ਇਹੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਕਿ ਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ! ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਕਿਰਪਾ'-ਦਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਸ਼ਬਦ ਦੇਣਾ ਕਰੋ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸਵਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਸਾਵਣ ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਾਣੀ ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਹਾਰੁ ॥੯॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਉਰਿ=ਹਿੱਦਾ।

ਅਰਥ : ਸਾਵਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਉਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਸੁਹਾਗਾਵੰਤੀਆਂ ਲਈ ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਹਾਰ ਪੱਤੇਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ, ਸ੍ਰਾਸ-ਸ੍ਰਾਸ ਸਿਮਰਨ ਤੱਕ ਪੁੱਜੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਰਾਸ ਛੇਵੀਂ, ਮਹੀਨਾ ਭਾਦਰੋਂ

ਭਾਦਰੋਂ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਧਿਰਤੀ, ਪ੍ਰਭੂ-ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ, ਧੀਆਂ, ਪੁੱਤਰਾਂ, ਸੰਸਾਰਕ ਧਨ-ਪਦਾਰਥਾਂ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਭਾਦੁਇ=ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ (ਭਾਦੋਂ)।

ਅਰਥ : ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਭਾਦੋਂ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨਸਾਨ, ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਭੁਲ ਕੇ, ਦੂਜੇ, ਭਾਵ ਸੰਸਾਰਕ ਧਨ-ਪਦਾਰਥ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ-ਨਾਤਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਕਾਰਜਿ=ਕੰਮ। ਕੇਤੁ=ਕਿਸੇ ਵੀ।

ਅਰਥ : ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੇ ਕੇਵਲ ਦੋ ਹੀ ਮਨੋਰਥ (ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ) ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦੀ, ਸੁੰਦਰਤਾ, ਸੁਹੱਪਣ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਜੀਵਨ

ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਪਾਪਤੀ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਦੇਹ ਉੱਪਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਲੱਖਾਂ ਸਿੰਗਾਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ।

ਜਿਤੁ ਦਿਨ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥

ਪਾਠ : 'ਬਿਨਸਸੀ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ, 'ਬਿਨਸ+ਸੀ' ਪੜ੍ਹੋ, ਨਾ ਕਿ 'ਬਿਨ+ਸਸੀ'।

ਅਰਥ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਭਰਮ ਅਤੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਹੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ-ਨਾਤਿਆਂ, ਅਰਥਾਤ ਧੀਆਂ, ਪੁੱਤਰਾਂ, ਇਸਤਰੀ ਵਲੋਂ ਹੀ, ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਭੁਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ, ਭਾਵ, ਜਦੋਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜੋਤ ਵਰਤ ਰਹੀ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਮਿੱਤਰ ਸੀ, ਪਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਾਥ ਛੱਡਣ ਦੀ ਹੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪਰਾਏ ਹੋਣ ਲੱਗੇ।

ਯਥਾ

[ਤਨ ਤੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋਤ ਜਥ ਨਿਆਰੇ ਟੇਰਤ ਪ੍ਰੇਤਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥

ਆਧ ਘਰੀ ਕੋਊ ਨਹਿ ਰਾਖੈ ਘਰ ਤੇ ਦੇਤ ਨਿਕਾਰਿ ॥]

(ਰਾਗ ਦੇਵਗੰਧੀ ਮਹਲਾ ੬, ਅੰਗ ੫੩੬)

ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੁਤਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ ॥

ਅਰਥ : ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ, ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਜਮ ਰਾਜੇ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਦੁਤ, ਪਕੜ ਕੇ ਲੈ ਚੱਲੋ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਚੱਲੋ ਹਨ, ਇਹ ਰਾਜ਼, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੇ।

ਛੱਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥

ਅਰਥ : ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਧਨ-ਪਦਾਰਥਾਂ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਲੱਗਾ ਰਿਹਾ, ਹੁਣ ਮੌਤ ਸਮੇਂ, ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਛੱਡ ਕੇ, ਆਪ ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ ਗਏ।

ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਕਪੇ=ਕੰਬਦਾ। ਸੇਤੁ=ਚਿੱਟਾ।

ਅਰਥ : ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਇਸ ਤੁਕ ਵਿੱਚ, ਐਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਇਨਸਾਨ ਮਰਨ ਲੱਗਾ, ਜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦਾ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਹਮਣੇ

ਦਿਖ ਰਹੇ ਸਿੰਗਾਂ ਵਾਲੇ, ਭਿਆਨਕ ਦਿੱਖ ਵਾਲੇ ਲੋਕ, ਇਸ ਢੁਨੀਆਂ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਹੀ, ਭਰ ਨਾਲ ਕੰਬਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮਹੁੰਡਦਾ, ਭਾਵ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਵੱਟ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਮਰੋੜਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਘਾਟਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਰੰਗ, ਝੂਨੀ ਰੰਗ ਤੋਂ, ਸਫੈਦ, ਚਿੱਟਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਲਹੂ ਨਾਲੋਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜੰਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ

ਅਰਥ :

ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇਨਸਾਨ, ਜਿਹੋ-ਜਿਹੇ ਇਸਨੇ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ, ਜੇਕਰ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ, ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਵਾਸਤੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾੜੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਿੱਚ, ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਰਦਾ ਅਤੇ ਢੁੱਧਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਗੋੜ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਿਬ ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੁ ॥
ਬੋਹਿਬ=ਜਹਾਜ਼।

ਅਰਥ :

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੁ! ਅਸੀਂ ਜੀਵ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ, ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਤੁਪ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਦੇਣਾ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ, ਆਪਣਾ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਸਫਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸੰਸਾਰ-ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਈਏ।

ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰੁ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ ॥੭॥
ਅਰਥ :

ਉਹ ਜੀਵ, ਜੋ ਭਾਦੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਭਰਮ ਅਤੇ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਕੇ, ਸੰਸਾਰਕ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ, ਕੋਵਲ ਇੱਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦੇ ਗੋੜ ਅਤੇ ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਆਪ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਰੱਖਣ, ਭਾਵ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ॥੭॥

ਰਾਸ ਸੱਤਵੀਂ, ਮਹੀਨਾ ਅੱਸੂ

ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ, ਦ੍ਰੈਤ-ਭਾਵ ਕਰਕੇ, ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਜੀਵ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਦੁੱਖ ਪਾਉਣੇ ਕੀਤੇ, ਫਿਰ ਕੁਝ ਸਮਝ ਆਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਦ੍ਰੈਤ-ਭਾਵ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਅੱਸੂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਆਸਾਂ ਭਰਿਆ ਜਾਪਣ ਲੱਗਾ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ, ਮਨ ਉਛਾਲੇ ਖਾਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਇਹੋ-ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ

ਅਸੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਾਹੜਾ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ ਜਾਇ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਅਸੁਨਿ=ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ (ਅੱਸੂ)। ਉਮਾਹੜਾ=ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਾਲਾ। ਕਿਉ=ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ।

ਅਰਥ : ਅੱਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ, ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਮਨ ਉਛਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਢੰਗ, ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਵੇ?

ਮਨਿ ਤਨਿ ਪਿਆਸ ਦਰਸਨ ਘਣੀ ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮਾਇ ॥

ਅਰਥ : ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੇਹ, ਇਤਨੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਅਤੇ ਤਨ ਦੌਰੇਂ, ਦਰਸਨਾਂ ਦੀ ਤਾਂਧ ਵਿੱਚ ਤੜਪ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸਾ, ਵਾਸਤੇ ਪਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਮਾਈ, ਭਾਈ, ਲੋਕੇ! ਮੇਰੀ ਇਸ ਹਾਲਤ ਉੱਤੇ ਤਗਸ ਕਰ ਕੇ, ਕੋਈ ਆਕੇ, ਸੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪੀਤਮ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ।

ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ ॥

ਅਰਥ : ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਕਰਕੇ, ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਮਝ ਆਂ ਗਈ ਕਿ ਸਾਂਧੂ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀ ਪਵਾਂ, ਉਹ, ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਇਸ ਮਿਲਾਪ-ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ, ਜ਼ਰੂਰ ਸਹਾਈ ਹੋਣਗੇ।

ਵਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਕਿਉ ਸੁਖ ਪਾਈਐ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥

ਅਰਥ : ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੀ ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪੰਜ ਸੁਆਲ

ਦੂਜੀ ਐਸੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ,
ਕਿਵੇਂ ਸੁੱਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ
ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਕੇ, ਦੁੱਖ ਹੀ ਦੁੱਖ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹੀ ਚਾਖਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹੇ ਆਘਾਇ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਚਾਖਿਆ=ਚੱਖਿਆ=ਛਕਿਆ। ਤ੍ਰਿਪਤਿ=ਸੰਤੁਸ਼ਟ=ਅਨੰਦ-ਪ੍ਰਸੰਨ। ਆਘਾਇ=ਰੱਜ ਗਏ।

ਅਰਥ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ, ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ
ਜੱਪ ਕੇ, ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ ਨੂੰ ਚੱਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਨਾਲ, ਸਗੋਰਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਜ ਕੇ,
ਸੰਤੁਸ਼ਟ=ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ ਨੂੰ
ਛੱਡ ਕੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਰਸ ਰੱਖਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਾਰੀ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਅਧੀਨ, ਸਦਾ ਹੀ
ਬੇ-ਸਬਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਭੀ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ ਲੇਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਲੜਿ ਲਾਇ ॥

ਅਰਥ : ਪਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਦ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ
ਆਪਾ-ਭਾਵ ਤਿਆਗ ਕੇ, ਜੀਵ, ਇਹੋ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ
ਬੇਨਤੀ=ਜੋਦੜੀ ਕਰੇ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲੜ ਲਾ ਲਓ।

ਜੋ ਹਰਿ ਕੰਤਿ ਮਿਲਾਈਆ ਸਿ ਵਿਛੜਿ ਕਰਹਿ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅਰਥ : ਸੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਜੋਦੜੀ,
ਉਸ ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ
ਮਿਲਾ ਲਈਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਫਿਰ ਕਦੇ, ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜੀਆਂ
ਨਹੀਂ।

ਪ੍ਰਭ ਵਿਣੁ ਦੂਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਰਣਾਇ ॥

ਅਰਥ ਐਸਾ ਗੁਣ, ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਜਗਿਆਸੂ,
ਇੱਕ ਵਾਗੀ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਹ ਉਸਨੂੰ
ਵਿਛੋੜਦਾ ਨਹੀਂ। ਸੋ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਅਲਪੱਗ ਜੀਵਾਂ
ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਗ੍ਰਹਿਣ
ਕਰਨਾ ਕਰੋ।

ਯਥਾ

[ਸਥੀ ਵਾਸਿ ਆਇਆ ਫਿਰਿ ਛੋਡਿ ਨ ਜਾਈ ਇਹ ਰੀਤਿ ਭਲੀ ਭਗਵੰਤੈ ॥]

(ਗਊੜੀ ਮਹਲਾ ੫ ਛੌਤ, ਅੰਗ ੨੪੯)

ਅਸੂ ਸੁਖੀ ਵਸੰਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥੮॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਵਸੰਦੀਆ=ਵਸੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਇਆ=ਕਿਰਪਾ। ਹਰਿ ਰਾਇ=ਪ੍ਰਭੂ
ਰਾਜਾ।

ਅਰਥ : ਅੱਸੂ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤੁਕ ਦੁਆਰਾ, ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ
ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ
ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਰਾਜੇ ਦੀ
ਰਹਿਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਤੀ-ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ,
ਅੱਸੂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਸੁਖੀ ਵਸੰਦੀਆਂ ਹਨ ॥੮॥

ਰਾਸ ਅੱਠਵੀਂ, ਮਹੀਨਾ ਕੱਤਕ

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੱਕ ਦੀ ਅਵਸਥਾ
ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਲਈ, ਹਰ ਪਲ, ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਦ ਜਾ
ਕੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪੁੱਜੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ,
ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ
ਪੁੱਜ ਸਕਦੀਆਂ। ਐਸੀਆਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ
ਜੀ, ਕੱਤਕ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ, ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ
ਕਤਿਕਿ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ ਦੋਸੁ ਨ ਕਾਹੂ ਜੋਗੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਕਤਿਕਿ=ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ (ਕੱਤਕ)। ਜੋਗ=ਯੋਗ, ਠੀਕ।

ਅਰਥ : ਇਨਸਾਨ, ਜਿਹੋ-ਜਿਹੋ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ-ਜਿਹਾ ਹੀ ਇਸਨੂੰ
ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੇਕਰ ਚੰਗੇ, ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ,
ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ, ਉਸਨੂੰ ਸੁੱਖ ਰੂਪ ਮਿਲਦਾ
ਹੈ, ਜੇਕਰ ਸੁਰੇ, ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਫਲ, ਇਸਨੂੰ
ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਮਝਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ
ਔੰਨਿਸ਼ਚ ਇਨਸਾਨ ! ਤੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ,
ਜੋ ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਹੈ, ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ
ਦੋਸ਼ ਦੇਣਾ, ਯੋਗ=ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ	ਭੁਲਿਆਂ	ਵਿਆਪਨਿ	ਸਭੇ ਰੋਗ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ :	ਵਿਆਪਨਿ=ਵਿਆਪਦੇ=ਆ ਲੱਗਦੇ ਹਨ।		
ਅਰਥ :	ਇਨਸਾਨ, ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੀ ਉਦੋਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਭੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ, ਉਤਪੰਨ ਹੋਏ ਭਿਆਨਕ ਢੁਖ, ਰੋਗ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਆ ਗੁਸਦੇ ਹਨ।		
ਵੇਮੁਖ ਹੋਏ	ਰਾਮ ਤੇ	ਲਗਾਨਿ	ਜਨਮ ਵਿਜੋਗ ॥
ਅਰਥ :	ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੀ, ਨਾਮ ਜੱਪ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਹੈ। ਪਰ, ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ, ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਸਿਮਰਨ-ਭਜਨ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਦਾ, ਉਹ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਗੋੜ ਵਿੱਚ ਪੈਂਕੇ, ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਤੱਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿੱਛੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।		
ਖਿਨ ਮਹਿ	ਕਉਂਝੇ	ਹੋਇ ਗਏ	ਜਿਤੜੇ ਮਾਇਆ ਭੋਗ ॥
ਅਰਥ :	ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ, ਜੀਵਨ-ਭਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਵੇਮੁਖ, ਭਾਵ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁਲੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਅਪੀਨ, ਸੰਸਾਰਕ-ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਬਤ, ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਪਲ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਭੋਗ, ਕਉਂਝੇ=ਦੁਖਦਾਇਕ, ਹੋ ਗਏ।		
ਵਿਚੁ ਨ	ਕੋਈ ਕਰਿ	ਸਕੈ	ਕਿਸ ਬੈ ਰੋਵਹਿ ਰੋਜ਼ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ	ਵਿਚੁ=ਵਿਚੋਲਗੀ। ਰੋਜ਼=ਰੋਣਾ।		
ਅਰਥ :	ਇਸ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ, ਇਨਸਾਨ ਮਰ ਕੇ, ਜਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ, ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਰਕੇ, ਕੋਈ, ਜਮਾਂ ਤੋਂ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਛੁਡਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਣਾ, ਨਿੱਤ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ, ਕਿਸ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਰੋਇਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ, ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ, ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹੈ।		
ਕੀਤਾ ਕਿਛੁ	ਨ	ਹੋਵਈ	ਲਿਖਿਆ ਧੁਰਿ ਸੰਜੋਗ ॥
ਅਰਥ :	ਜੀਵ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਉਪਾਂ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ		

ਤੋਂ ਹੀ, ਪੁਰੋਂ-ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦਰ-ਘਰ ਤੋਂ ਹੀ, ਇਹ ਸੰਜੋਗ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ, ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।	ਵਡਭਾਰੀ ਮੇਰਾ	ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਲੈ	ਤਾਂ ਉਤਰਹਿ ਸਭਿ ਬਿਚਿਗ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ :	ਬਿਚਿਗ=ਵਿਜੋਗ=ਵਿਛੋੜਾ।		
ਅਰਥ :	ਵੱਡੇ ਭਾਗ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਆਦਿਕ, ਜੀਵ, ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਭ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਕਾਰਨ, ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਸਭ ਢੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।		
ਨਾਨਕ ਕਉ	ਪ੍ਰਭ ਰਾਖਿ	ਲੇਹਿ	ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਬੰਦੀ ਮੌਚ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ :	ਬੰਦੀ=ਬੰਧਨ। ਮੌਚ=ਕੱਟਣਾ।		
ਅਰਥ :	ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਨੂੰ, ਕੇਵਲ ਇੱਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਕੱਟ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜੀਵ ਨੂੰ ਉਸ ਅੱਗੇ ਫਰਿਆਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਮਾਲਕ! ਮੇਰੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਬੰਧਨ ਕੱਟਦੇ ਹੋਏ, ਸੈਨੂੰ ਬਚਾ ਲਵੋ।		
ਕਤਿਕ	ਰੋਵੈ	ਸਾਧਸੰਗੁ	ਬਿਨਸਹਿ ਸਭੇ ਸੋਚ ॥੯॥
ਅਰਥ :	ਕੱਤਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤੁਲ ਦੁਆਰਾ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਧੇ ਕੱਤਕ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੀਆਂ ਸਭ ਸੋਚਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥੯॥		
ਰਾਸ ਨੌਵੀਂ, ਮਹੀਨਾ ਮੱਘਰ			
ਕੱਤਕ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੁਗਤਣ ਸਮੇਂ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਯੋਗ ਨਹੀਂ।			
ਪਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪੀ ਬਣ ਗਏ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਸੰਗ ਬੈਠੇ ਤੱਕ ਕੇ, ਮੱਘਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ:			
ਮੰਘਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ ॥			

ਪਦ-ਅਰਥ : ਮੰਘਰਿ=ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ (ਮੱਘਰ)। ਸੋਹਣੀਆਂ=ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਰਥ : ਇੱਕ ਸੰਸਾਰਕ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਮਾਣ-ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਸੋਭਾ, ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੱਘਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਾਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਬੈਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਸੋਹਣੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਗਣੀ ਜਿ ਸਾਹਿਬਿ ਮੇਲੜੀਆਹ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਗਣੀ=ਗਿਣਤੀ ਕਰਨਾ।

ਅਰਥ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਾਂ ਦੀ, ਕਿਵੇਂ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਮਾਲਕ ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਰਾਮ ਸਿਉ ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਰੋਲੜੀਆਹ॥

ਅਰਥ : ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਧ ਰੂਪ ਸਰੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰ ਕੇ, ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਨ, ਮਨ ਖਿੜ ਗਿਆ ਭਾਵ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੀਆਂ, ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪੁੰਗਰ ਉੱਠੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ ਰਹਨਿ ਇਕੇਲੜੀਆਹ॥

ਅਰਥ : ਪਰ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ, ਸਾਧ ਜਨਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਵਾਝੀਆਂ, ਇਕੱਲੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਿਨ ਦੁਖੁ ਨ ਕਥਹੁ ਉਤਰੈ ਸੇ ਜਮ ਕੈ ਵਸਿ ਪੜੀਆਹ॥

ਅਰਥ : ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ, ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦਾ ਦੁਖ, ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦਾ ਅਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਸੇ ਦਿਸਨਿ ਨਿਤ ਖੜੀਆਹ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਰਾਵਿਆ=ਸਿਮਰਿਆ।

ਅਰਥ : ਪਰ, ਜਿਹਨਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ, ਸੁਆਸ-ਸੁਆਸ ਆਪਣੇ ਪਤੀ-ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਸਿਮਰਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ, ਉਸ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਬੜੀਆਂ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ।

ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਤਿਨਾ ਜੜੀਆਹ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਕੰਠਿ=ਗਲਾ।

ਅਰਥ : ਰਤਨਾਂ, ਜਵਾਹਰਾਂ ਅਤੇ ਲਾਲਾਂ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ ਜੜੀਆਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਹਰ ਸਮੇਂ, ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ, ਪਤੀ-ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਅਮੌਲਕ ਨਾਮ, ਸਿਮਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਾਨਕ ਬਾਂਛੈ ਪੂੜਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਣੀ ਦਰਿ ਪੜੀਆਹ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਬਾਂਛੈ=ਚਾਰੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਰਥ : ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ, ਜੋ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ-ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ, ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਹਨ, ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਖਾਕ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ। (ਪੰਨ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ)। (ਪੰਨ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਮੰਗ ਰਹੇ ਹਨ।)

ਮੰਘਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਣਾ ਬਹੁਤਿ ਨ ਜਨਮਤੀਆਹ॥੧੦॥

ਅਰਥ : ਮੰਘਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤੁਕ ਦੁਆਰਾ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮੰਘਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਰੁੱਤ ਠੰਢੀ-ਮਿੱਠੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਵਧੇਰੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਮ, ਪ੍ਰੇਮ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੱਕ ਪੁੱਜੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ, ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ॥੧੦॥

ਰਾਸ ਦਸਵੀਂ, ਮਹੀਨਾ ਪੋਰ

ਪੋਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਅਤਿ ਸਰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਸਰਦੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ ਸੰਸਾਰਕ ਇਸਤਰੀ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਪਾਸ, ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋਣਾ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ, ਪੋਰ

ਦੀ ਦੰਦ-ਖੜਕਾਉ ਠੰਢ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ-ਪੜ੍ਹ ਦਾ ਨਿੱਘ, ਆਸਰਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਵੇਦਨ ਨੂੰ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਪੇਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਉਪਰੋਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਨਿਊਪਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ:

ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ : ਪੋਖਿ=ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ (ਪੋਹ)। ਤੁਖਾਰੁ=ਸਰਦੀ। ਵਿਆਪਈ=ਵਿਆਪਣਾ=ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣਾ। ਨਾਹੁ=ਪਤੀ।

ਅਰਥ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਗਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਤੀ-ਪੜ੍ਹ ਦਾ ਨਾਮ ਮਿਲਾਪੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਅਤਿ ਸਰਦ ਪੇਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਸਰਦੀ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਨਹੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀ।

ਯਥਾ
[ਪਾਲਾ ਤਾਉਂ ਕਛੂ ਨ ਬਿਆਪੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥]
 (ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫, ਅੰਗ ੩੯)

ਮਨੁ ਬੇਧਿਆ ਚਰਣਾਰਬਿੰਦ ਦਰਸਨਿ ਲਗੜਾ ਸਾਹੁ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ : ਬੇਧਿਆ=ਵੰਨਿਆ ਹੋਇਆ। ਚਰਣਾਰਬਿੰਦ= ਚਰਣ+ਅਰਬਿੰਦ=ਚਰਨ+ਕਮਲ। ਸਾਹੁ=ਪਤੀ।

ਅਰਥ : ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦਾ ਮਨ, ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਚਰਨ-ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਵੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ-ਪੜ੍ਹ ਦੇ ਦਰਸਨਾਂ ਦੀ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਓਟ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹੁ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ : ਓਟ=ਆਸਰਾ। ਗੋਵਿੰਦ=ਗੋ+ਵਿੰਦ=ਇੰਦਰੀਆਂ+ਪ੍ਰਕਾਸ਼=ਜੋ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਗੋਪਾਲ=ਗੋ+ਪਾਲ=ਪਰਤੀ+ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ=ਪਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ। ਰਾਇ=ਰਾਜਾ। ਲਾਹੁ=ਲਾਹਾ।

ਅਰਥ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪਰਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ, ਇੱਕ ਰਾਜੇ ਪੜ੍ਹ ਦਾ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਤੀ-ਦਿਨ ਲਾਹਾ ਖੱਟਦੀਆਂ ਹਨ।

ਬਿਖਿਆ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ ਮਿਲਿ ਸਾਧੁ ਗੁਣ ਗਾਹੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਬਿਖਿਆ=ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰ। ਪੋਹਿ=ਮਾਲੂਮ ਹੋਣਾ। ਗਾਹੁ=ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਅਰਥ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤੀ-ਪੜ੍ਹ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਦਰ ਜੁੜੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰ ਆਦਿਕ, ਛੂਹ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਜਗਿਆਸੂ-ਜਨਾਂ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਹ ਤੇ ਉਪਜੀ ਤਹ ਮਿਲੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਮਾਹੁ ॥

ਅਰਥ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੀਆਂ-ਗਾਉਂਦੀਆਂ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ-ਪੜ੍ਹ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਥੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਾਰਜ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੀਨੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਬਹੁਜਿ ਨ ਵਿਛੜੀਆਹੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਕਰੁ=ਹੱਥ। ਗਹਿ=ਪਕੜ। ਲੀਨੀ=ਲੀਤੀ। ਬਹੁਜਿ=ਦੁਬਾਰਾ।

ਅਰਥ : ਇਸ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਬਾਂਹ, ਉਸ ਪਤੀ-ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਪਕੜ ਲੈਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਕਦੀ ਵੀ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ-ਪੜ੍ਹ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀਆਂ ਨਹੀਂ।

ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਰੀਆ ਹਰਿ ਸਜਣ ਅਗਾਮ ਅਗਾਹੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਬੇਰੀਆ=ਵਾਰੀ। ਅਗਾਮ=ਗਾਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਅਗਾਹੁ=ਪਹੰਚ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਅ-ਪਕੜ।

ਅਰਥ : ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸੱਜਣ ਪੜ੍ਹ, ਜੋ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸਦੀ ਬਾਂਹ, ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਮੁੜ ਕੇ ਕਦੇ ਛੱਡਦਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਉਸ ਪੜ੍ਹ ਤੋਂ, ਲੱਖਾਂ ਵਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਗਾਮਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਸਰਮ ਪਈ ਨਾਰਾਇਣੈ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਪਈਆਹੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਸਰਮ=ਲਾਜ, ਇੱਜਤ, ਪਤ।

ਅਰਥ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੋ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ, ਸਰਪਾ ਅਤੇ ਪੇਮ ਪੰਜ ਸੁਆਲ

ਨਾਲ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ, ਆਪਣਾ-ਆਪ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਪਤੀ-ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਆਪਣੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਪੈਖੁ ਸੁਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥੧੧॥
ਅਰਥ : ਪੈਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਵੇਪਰਵਾਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ॥੧੧॥

ਰਾਸ ਗਿਆਰੂਵੀਂ, ਮਹੀਨਾ ਮਾਘ

ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਗਮਨ ਸਮੇਂ, ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਵਹੀਂ ਪੱਤ ਕੇ, ਅੰਧਾ-ਧੁੰਦ, ਤੀਰਬਾਂ 'ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਦਾਨ, ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣੇ, ਤਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ, ਭਗਤ-ਜਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਵਿਚਾਰ, ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੇਖ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਉਸ ਦਾ ਨਿਰੂਪਣ, ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ :

ਮਾਘ ਮਜਨ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਧੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸ਼ਨਾਨੁ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਮਾਘ=ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ (ਮਾਘ)। ਮਜਨ=ਇਸ਼ਨਾਨ।
ਅਰਥ : ਹੋ ਮੇਰੇ ਮਨ ! ਜੇਕਰ ਤੂੰ, ਆਪਣੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪੜ੍ਹ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਮ ਤੀਰਬਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਰਨ-ਧੂੜੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਕਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਚਰਨ-ਧੂੜੀ ਕੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ : ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਉਚਰੇ ਹੋਏ ਪਾਵਨ ਸ਼ਬਦ ਹੀ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਚਰਨ-ਧੂੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ ॥
ਅਰਥ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਜੋ ਪੜ੍ਹ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਜੱਪਣਾ ਕਰ ਅਤੇ ਉਸ ਜੱਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨਾਮ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਨਾ ਕਰ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦਾ, ਤੂੰ ਜਿੱਥੇ ਭੀ ਜਾਵੋ, ਬੈਠੋ, ਖੜੋਵੋ,

ਉੱਥੇ ਹੀ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਕਰ, ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਲਾਉਣਾ ਕਰ।

ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ ਗੁਮਾਨੁ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ : ਗੁਮਾਨੁ=ਮਾਣ=ਅੰਕਾਰ।

ਅਰਥ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਤੇਰੇ ਦੁਆਰਾ, ਕਈ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਉੱਤਰ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਤੋਂ, ਅੰਕਾਰ ਆਦਿ, ਜੋ, ਜੰਮਣ-ਮਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨ ਮੋਹੀਐ ਬਿਨਸੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ : ਮੋਹੀਐ=ਮੇਰੇ ਜਾਣਾ=ਠੱਗੇ ਜਾਣਾ। ਬਿਨਸੈ=ਬਿਨਸਣਾ=ਵਿਨਾਸ ਹੋਣਾ=ਨਾਸ ਹੋਣਾ। ਸੁਆਨੁ=ਕੁੱਤਾ।

ਅਰਥ : ਦੂਸਰਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ=ਗੁੱਸਾ, ਤੈਨੂੰ ਠੱਗ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ ਅਤੇ ਲੋਭ ਰੂਪੀ ਕੁੱਤੇ ਦਾ, ਜੜ੍ਹ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ : ਮਾਰਗਿ=ਰਸਤਾ।

ਅਰਥ : ਪੜ੍ਹ ਦੇ ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਰੂਪੀ, ਸੱਚੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਭਾਵ, ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ, ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ : ਅਠਸਠਿ=ਅੱਠ+ਸੱਠ=8+60=68 ਤੀਰਥ। ਜੀਅ=ਜੀਵ।

ਅਰਥ : ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਬਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਜੋ ਕੁੱਲ ਪੁੰਨ, ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਦਾਨ, ਪੁੰਨ, ਜੀਵਾਂ ਉੱਤੇ ਤਰਸ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਸਹਿਜੇ ਹੀ, ਪਰਵਾਨੁ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ : ਸੁਜਾਨੁ=ਸਿਆਣਾ।

ਅਰਥ : ਉਹ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਜਿਸ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਕੇ, ਜੀਵਾਂ ਉੱਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨ ਦੀ ਦਾਤ

ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਇਨਸਾਨ, ਸਿਆਣਾ ਅਤੇ ਸਮਝਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣਾ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥

ਅਰਥ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਕੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

ਨੋਟ : [ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਇੱਕ ਆਪਣਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਪਰਾਏ ਹਨ।]

ਮਾਧ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਂਦੀਆਹਿ ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ॥੧੨॥

ਅਰਥ : ਅਮ ਸੰਸਾਰਕ ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਹੀ, ਕੇਵਲ ਸੁਚੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈਦਾ, ਸਗੋਂ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਮਾਧ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਸੁਚੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕਰ ਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੱਕ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਤਮਿਕ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥੧੨॥

ਰਾਮ ਬਾਰੂਵੀਂ, ਮਹੀਨਾ ਫੱਗਣ

ਫੱਗਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਦੇਸੀ ਸਾਲ ਦਾ ਆਖਰੀ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਇੱਕ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ, ਜੋ, ਆਪਣੇ ਪਤੀ-ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਹੁਲਾਰੇ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ:

ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਫਲਗੁਣਿ=ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨਾਮ (ਫੱਗਣ)। ਉਪਾਰਜਨਾ=ਉਪਜਣਾ=ਉਤਪਨ ਹੋਣਾ।

ਅਰਥ : ਫੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ, ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਲੱਥੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ-ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤਾਂਧ ਸੀ, ਜਦ ਉਹ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਆ ਕੇ ਮਿਲ ਪਏ, ਤਾਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਪ੍ਰੇਮਣਾਂ ਦੇ

ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ, ਸੋਗ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਣ ਗਿਆ।

ਸੰਤ ਸਹਾਇ ਰਾਮ ਕੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਦੀਆ ਮਿਲਾਇ ॥

ਅਰਥ : ਪਰ, ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਭਗਤ ਜਨ, ਸਾਂਪੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਹਨ, ਜੋ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਤੇ ਸਭਰੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ, ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ, ਪਤੀ-ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਮਾਧ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ, ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ਼, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਣਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਐ ਜੀਵ ! ਸਾਂਪੂ, ਸੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਚਰਨ-ਪੂੜੀ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ ਕਰ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਚਨ ਮੰਨਿਆ, ਉਹ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪੀ ਹੋ ਕੇ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਭੇਦ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਂਪੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ, ਪ੍ਰਭੂ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਇਹੀ ਮਹਾਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੁਣਿ ਦੁਖਾ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਜਾਇ=ਜਗਾ=ਥਾਂ।

ਅਰਥ : ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੀਵ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਸੇਜ ਉੱਪਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ, ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਸੇਜ=ਵਿਛਾਉਣਾ, ਸੁਹਾਵੀ=ਸੋਭਨੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ/ਮੌਜਾਂ, ਆਣ ਪਾਪਤ ਹੋਈਆਂ। ਹੁਣ, ਵਿਛੋੜੇ ਕਰਕੇ, ਜੋ ਦੁੱਖ ਪਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਲਈ, ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਾ ਰਹੀ, ਭਾਵ, ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ, ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਵਾਸਤੇ, ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਗਈ।

ਇਛ ਪੁਨੀ ਵਡਭਾਗਣੀ ਵਰੁ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਇਛਾ=ਇਛਾ=ਮੁਗਾਦ। ਪੁਨੀ=ਪੂਰੀ। ਰਾਇ=ਰਾਜਾ=ਵੱਡਾ।

ਅਰਥ : ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ, ਜੀਵ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ ਵੱਡਿਆ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸਦੇ ਮਨ ਦੀ ਜੋ ਮੁਰਾਦ ਸੀ, ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ।

ਜਾਂ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵੱਡਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ
ਚੀ ਮੁਰਾਦ, ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਮ ਪਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ,
ਜਾਨਾ ਰੂਪ ਵਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ।

ਮਿਲਿ ਸਹੀਆ ਮੰਗਲ ਗਾਵਹੀ ਰੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਅਲਾਇ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਮੰਗਲ=ਸੋਹਿਲੇ। ਸਹੀਆ=ਸਥੀਆਂ, ਸਹੇਲੀਆਂ।

ਅਰਥ : ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਆਈ ਹੋਈ, ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀ (ਭਗਤ), ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤਰੀਆਂ (ਭਗਤਾਂ) ਸਹੇਲੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਵੱਡਿਆਈ ਰੂਪ ਸੋਹਿਲੇ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ, ਪਤੀ-ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ, ਰੀਤ=ਗਾਣੇ, ਮੁੱਖ ਤੋਂ, ਅਲਾਇ=ਅਲਾਪਣਾ=ਉਚਾਰਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਹਰਿ ਜੇਹਾ ਅਵਰੁ ਨ ਦਿਸਈ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਲਵੈ ਨ ਲਾਇ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਲਵੈ=ਨੇਂਕੇ।

ਅਰਥ : ਕਿਉਂਕਿ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਭੂ-ਪਤੀ ਜਿਹਾ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿਖਦਾ ਅਤੇ ਉਹ, ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਸਮੇਂ, ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਢੁਕਦਾ।

ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਸਵਾਰਿਓਨੁ ਨਿਹਚਲ ਦਿਤੀਅਨੁ ਜਾਇ ॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਹਲਤੁ=ਮਾਤ-ਲੋਕ। ਪਲਤੁ=ਪਲੋਕ। ਸਵਾਰਿਓਨੁ=ਸਵਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਨਿਹਚਲ=ਨਿਹ+ਚਲ=ਅਚੱਲ=ਸਥਿਰ=ਇਸਥਿਤ। ਜਾਇ=ਥਾਂ=ਪਦਵੀ।

ਅਰਥ : ਦੂਸਰਾ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਦਾਰਥਾਂ ਰੂਪ ਪਾਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜੀਵ ਦਾ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਮਾਇਆ-ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਗਿਰਨਾ, ਅਤਿ ਯਕੀਨੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੋਂ, ਉਹ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ, ਰੱਖ=ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਇਸ ਰਹਿਮਤ ਅਧੀਨ, ਜੀਵ, ਫਿਰ ਮੁੜ ਕੇ, ਜਨਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਜਿਹਵਾ ਏਕ ਅਨੇਕ ਗੁਣ ਤਰੇ ਨਾਨਕ ਚਰਣੀ ਪਾਇ ॥

ਅਰਥ : ਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਤਰੇ ਅਨੇਕਾਂ=ਅਣਗਿਣਤ ਗੁਣ ਹਨ, ਪਰ, ਜੀਵ ਦੀ ਜੀਭਾ ਇੱਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ=ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ, ਜੀਵ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਅਤੇ

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ! ਤੂੰ ਐਸਾ ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ, ਬਖਸ਼ਣਹਾਰ, ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਉੱਤੇ ਤੂੰ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਚਰਨੀਂ ਪਾਉਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਜੀਵ, ਸੰਸਾਰ-ਸਾਰੰਦਰ ਤੋਂ ਤਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਫਲਗੁਣਿ ਨਿਤ ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸਨੋ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥੧੩॥

ਪਦ-ਅਰਥ : ਤਮਾਇ=ਤਮ੍ਰਾ=ਲਾਲਚ।

ਅਰਥ : ਛੁਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਆਖਰੀ ਤੁਕ ਦੁਆਰਾ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐ ਇਨਸਾਨ (ਜੀਵ)! ਉਸ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ, ਹਰ ਸਮੇਂ, ਹਰ ਪਲ, ਸਿਫਤੋ-ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ, ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਜ਼ਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸਿਫਤੋ-ਸਲਾਹ ਦੀ, ਤਮ੍ਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ॥੧੩॥

ਯਥਾ

[ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥]
(ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਗ ੫)

ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤੋ-ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਕੇਵਲ ਜੀਵ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਜੇਕਰ ਜੀਵ, ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤੋ-ਸਲਾਹ ਦਾ, ਮਾਣ, ਹੋਕਾਰ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਚੌਤੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ, ਇਸ ਸਿਫਤੋ-ਸਲਾਹ ਦਾ, ਜ਼ਰਾ-ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜੀਵ ਦੇ ਕਹਿਣ ਨਾਲ, ਉਹ ਵੱਡਾ-ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜੈਸਾ ਕਿ-

[ਜੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕੈ ਆਖਣ ਪਾਹਿ ॥
ਵਡਾ ਨ ਹੋਵੈ ਘਾਟਿ ਨ ਜਾਇ ॥]
(ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧, ਅੰਗ ੬)

ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੁਆਰਾ (੧) ਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ, ਰਾਗ ਮਾਝ ਵਿੱਚ, ਬਾਰਹਮਾਰਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਧਾ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਪ੍ਰਤੀ, ਇੱਕ ਸਲੋਕ, ਉਪਸੰਹਾਰ ਵਜੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਗੁਰੂ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ:

ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੋ ॥
ਅਰਥ : ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੇ ਭੀ, ਉਸ ਪਰਮ ਧਿਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ, ਸਿਮਰਨਾ=ਜੱਪਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰਕ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ ਕਾਜ, ਸਰੋ=ਸੌਰ=ਸਿਵਰ ਗਏ ਹਨ।

ਹਰਿ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਆਰਧਿਆ ਦਰਗਹ ਸਚਿ ਖਰੇ ॥
ਅਰਥ : ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸਰੂਪ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਤੱਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਤਮਿਕ ਸਰੂਪ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਉਪਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅਰਧਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਸੱਚੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਖਰੇ ਉੱਤਰੇ ਹਨ।

ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਨਿਧਿ ਚਰਣ ਹਰਿ ਭਉਜਲੁ ਬਿਖਮੁ ਤਰੇ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ : ਨਿਧਿ=ਖਜ਼ਾਨਾ। ਚਰਣ ਹਰਿ=ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ। ਬਿਖਮ=ਕਠਿਨ।
ਅਰਥ : ਕਿਉਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਸਾਰਿਆਂ ਸ੍ਰੱਥਾਂ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਉਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ, ਕਠਿਨ ਸੰਸਾਰ-ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਤਰ ਗਏ ਹਨ।

ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਤਿਨ ਪਾਈਆ ਬਿਖਿਆ ਨਾਹਿ ਜਰੇ ॥
ਅਰਥ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੇ, ਪੂਰਨ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਪਾਲੈਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ, ਵਿਸ਼ਿਆਂ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਗਨੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਜਰੇ=ਜਲੇ=ਸੜੇ।

ਕੁੜੀ ਗਏ ਦੁਬਿਧਾ ਨਸੀ ਪੂਰਨ ਸਚਿ ਭਰੇ ॥
ਅਰਥ : ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦਾ ਇਹ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ, ਝੂਠੇ ਫੁਰਨੇ ਸਭ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਛੈਤ-ਭਾਵਨਾ, ਨਸੀ=ਦੂਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ, ਸੱਚ ਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪ੍ਰਭੂ ਸੇਵਦੇ ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਏਭੁ ਧਰੇ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ : ਧਰੇ=ਟਿਕਾਉਣਾ।
ਅਰਥ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ

ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਹੀ ਮਨ ਅੰਦਰ ਟਿਕਾ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਮਾਹ ਦਿਵਸ ਮੂਰਤਿ ਭਲੇ ਜਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥
ਪਦ-ਅਰਥ : ਮਾਹ=ਮਹੀਨੇ। ਦਿਵਸ=ਦਿਨ। ਮੂਰਤਿ=ਘੜੀ, ਦੋ ਘੜੀਆਂ।
ਅਰਥ : ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਸਾਰੇ ਮਹੀਨੇ, ਸਾਰੇ ਦਿਨ, ਘੜੀਆਂ, ਪਲ, ਸਭ ਚੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਗਿਆਸੂ, ਹਰ ਪਲ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸਦੀਵ ਕਾਲ ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਨਾਨਕੁ ਮੰਗੈ ਦਰਸ ਦਾਨੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰਹੁ ਹਰੇ ॥੧੪॥੧॥
ਅਰਥ : ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਇਹੀ ਮੰਗ ਮੰਗਣਾ ਕਰੋ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਸਾਡੇ ਜੀਵਾਂ ਉੱਤੇ ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ, ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ, ਰਹਿਮਤ ਕਰਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸਮਾਪਤੰ ॥

ਕਬੀਰ ਨਾ ਹਮ ਕੀਆ ਨ ਕਰਹਿਗੇ ਨਾ ਕਰਿ ਸਕੈ ਸਰੀਰੁ ॥
ਕਿਆ ਜਾਨਾ ਕਿਛੁ ਹਰਿ ਕਿਆ..... ॥੯੨॥

(ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀਉ ਕੇ, ਅੰਗ ੧੩੬੭)

੧੭ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸਲੋਕੁ ॥

ਗੁਰਦੇਵ	ਮਾਤਾ	ਗੁਰਦੇਵ	ਪਿਤਾ
ਗੁਰਦੇਵ	ਸੁਆਮੀ		ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਾ ॥
ਗੁਰਦੇਵ	ਸਖਾ	ਅਗਿਆਨ	ਭੰਜਨ
ਗੁਰਦੇਵ	ਬੰਧਿਪ		ਸਹੋਦਰਾ ॥
ਗੁਰਦੇਵ	ਦਾਤਾ	ਹਰਿ	ਨਾਮੁ
			ਉਪਦੇਸੈ
ਗੁਰਦੇਵ	ਮੰਤੁ		ਨਿਰੋਧਰਾ ॥
ਗੁਰਦੇਵ	ਸਾਂਤਿ	ਸਤਿ	ਬੁਧਿ
			ਮੂਰਤਿ
ਗੁਰਦੇਵ	ਪਾਰਸ	ਪਰਸ	ਪਰਾ ॥
ਗੁਰਦੇਵ	ਤੀਰਥੁ	ਅੰਮ੍ਰਿਤ	ਸਰੋਵਰੁ
ਗੁਰ	ਗਿਆਨ	ਮਜਨੁ	ਅਪਰੰਪਰਾ ॥
ਗੁਰਦੇਵ	ਕਰਤਾ	ਸਭਿ	ਪਾਪ
			ਹਰਤਾ
ਗੁਰਦੇਵ	ਪਤਿਤ	ਪਵਿਤ	ਕਰਾ ॥
ਗੁਰਦੇਵ	ਆਦਿ	ਜੁਗਾਦਿ	ਜੁਗੁ
ਗੁਰਦੇਵ	ਮੰਤੁ	ਹਰਿ	ਜਪਿ
			ਉਧਰਾ ॥
ਗੁਰਦੇਵ	ਸੰਗਤਿ	ਪ੍ਰਭ	ਮੇਲਿ
			ਕਰਿ
			ਕਿਰਪਾ
ਹਮ	ਮੂੜ	ਪਾਪੀ	ਜਿਤੁ
			ਲਗਿ
			ਤਰਾ ॥
ਗੁਰਦੇਵ	ਸਤਿਗੁਰੁ	ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ	ਪਰਮੇਸਰੁ
ਗੁਰਦੇਵ	ਨਾਨਕ	ਹਰਿ	ਨਮਸਕਰਾ ॥੧॥

ਸੋਚ ਮਾਣ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੌਹਾਵਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਥਾਟੀ ਦੇ ਬਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖ-ਛਾਪ ਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਥਾਂਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਤਿ ਸੰਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਤਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਜ਼ਕੋਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਥਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਗਿਆਨੀ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਖਾਸਾ ਮੁਖੀ ਦਮਦਾਰੀ ਟਕਸਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸਨਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਕਾਈ ਪੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਦਾਬ-ਸੰਵਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਸੋਚ ਮਾਣ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੌਹਾਵਰ ਵਾਲੇ, ਜਿਥੇ ਸਮੇਤ ਰਸ ਭਿੰਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।